

SZÖLLŐSI ZITA ADRIEN*

Az osztott perszerkezet és az időszerűség

I. Bevezetés

1. Az új törvény szabályozási környezete

A 2018. január 1-én hatályba lépett a Polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény, közel négy éves előkészítő munkát követően került elfogadásra – az új polgári perrendtartás megalkotását a Kormány 1267/2013. (V. 17.) Korm. határozata rendelte el. A polgári perrendtartás kodifikációja évtizedek óta napirenden van, az 1980-as évek közepére már el is készült egy újraszabályozott koncepció, azonban a törvény sem az 1980-as években, sem a rendszerváltást követően nem készült el. Létrehozása során heves szakmai viták övezték, a bevezetni kívánt rendelkezések hatékonyságával és eredményességével kapcsolatban.¹

A korábban hatályos 1952. évi III. törvény a kor egyszerűbb jogi problémáira lett kialakítva, épp ezért már nem tudott kellő hatékonysággal igazodni a megváltozott társadalmi, gazdasági viszonyokhoz. Ezt támasztják alá az 1995. évi LX. törvénnyel elérni kívánt eljárásgyorsító mechanizmusok, illetve a kis és kiemelkedően magas pertárgyértékű ügyekben bevezetett speciális szabályok, amelyek azonban a kódex hatékonyságát, összeegyeztethetőségét csorbították. Ezen változtatások mögött rendszerint külföldi minták álltak. *Wopera Zsuzsa* szerint „nincs olyan recept, ami mindenhol beválna”, azonban a jogalkotó figyelembe vette és követte a külföldi mintákat, ahol a perhatékonyság elérésére vonatkozó modellek jelentős része a célnak megfelelően és eredményesen funkcionál.²

Az új Pp. számos újítást hozott, ennek legkiemelkedőbb célja és egyben eredménye a perhatékonyság rendszerszintű biztosítása, amelynek elérése érdekében új alapelveket jelölt meg. Az új Pp. létrehozásánál figyelemmel voltak a magyar perjogi hagyományokra is. A törvény újra visszatér a Plósz-féle Pp.-ben meghatározott rendszerhez, miszerint a törvényszéket nevezi meg általános hatáskörű bírósággént, egységes perrendet alkalmaz a törvényszékekre modellezve – a korábbi törvényben differenciált perrend

* SZTE Állam- és Jogtudományi Kar

¹ WOPERA ZSUZSA: *Az új polgári perrendtartás elvi alapjai*. Jogtudományi Közlöny, 2017/04. 154. p.

² WOPERA 2017, 154. p.

volt (kisértékű és kiemelt jelentőségű perek) – ami alól eltérést akkor enged járásbírósa-gi eljárás esetén, ha a fél jogi képviselő nélkül jár el.

A kiszámíthatóság megvalósítása céljából létrehozott osztott perszerkezet sem idegen, hiszen az 1911. évi I. törvény is ezt a szabályozást alkalmazta a törvényszék előtt indult perekben. A perrendtartás szigorította a beadványokra vonatkozó alaki és tartalmi szabályokat, illetve a bizonyítással kapcsolatban is jelentős változásokat hajtott végre: most már a bizonyítási kötelezettséget felváltja a bizonyítási érdek fogalma, a tényállás szabad megállapításának elve, pedig a szabad bizonyítás elvét. A jogorvoslathoz való jog szabályait is a perhatékonyságra tekintettel változtatta meg, valamint két új kollektív igényérvényesítési formát is bevezetett: a társult pert és a közérdekből indított pert. Mindemellett az elektronikus kapcsolattartás és az elektronikus ügyintézés szabályozását is kibővítette.

2. A polgári eljárásjog szerepe a perhatékonyság elérésében

A perek tartamával kapcsolatban állandó kritika, hogy lassú, az igazságszolgáltatással szemben pedig az, hogy költséges és nehézkes. A perhatékonyság elérése a jogalkotó számára mindig is kiemelt cél: a kívánalom egy gyors, olcsó, alapos, minőségi eljárás kialakítása. Így erre tekintettel dolgozatom célkitűzése annak vizsgálata volt, hogy a bevezetett új jogintézmények alkalmasak-e a pertartam lerövidítésére, előremutató-e a szabályozás ilyen mértékű megváltoztatása. Az eljárás során tanúsított együttműködés, rugalmasság és a perkoncentráció eszközei elősegíthetik e célok elérését.

Ezért a dolgozatomban a következő téziseket állítom fel.

1. Az eddigi gyakorlat és a közvélemény inkább negatív tapasztalatokat és véle-ményt fogalmaz meg az új eljárási renddel kapcsolatban, azonban a kezdeti bizonytalan-ságok után ki fog alakulni egy olyan viszonylagos joggyakorlat, ami beváltja a hozzá fűzött reményeket, erősödni fog a bíróságokba vetett hit, hiszen a feleknek lesz egy előrevetített képe az eljárás kereteiről és befejezésének várható idejéről.

2. A bírók anyagi pervezetése nagyban befolyásolja majd a hatékonyság elérését, vi-szont meglehetősen szubjektív annak megítélése, hogy a bírók mit tartanak elégségesnek és megfelelőnek a keresetlevél befogadhatósága szempontjából. A gyakorlati minta az, hogy nagy számban utasítják vissza a kereseteket több pontból álló hiánypótlás mellett.

3. Az új perrenddel megszűnik a jogi képviselők perelhúzó magatartása, hiszen az eljárásokat egy előkészítő és egy érdemi tárgyaláson le kell zárni főszabály szerint. Így az ügyvédek nem élhetnek sem pertaktikai, sem pedig anyagi haszonszerzésre irányuló perelhúzással.

4. Az ügyvédek hatékony felkészültsége még fontosabb elvárás lett, hiszen az eljárás korai szakaszában fel kell deríteniük minden releváns tény, bizonyítékot. A nem meg-felelően elkészített kereset, ellenkérelem megnehezíti az eljárás lefolytatását, kiszűri a nem megfelelő szakembereket. Ehhez viszont szükséges az ügyvédek felkészítése, ami-hez megfelelő oktatásra van szükség – akár ingyenesen is – hiszen a bíróság érdekében is áll, hogy a megváltozott körülményekhez igazodjon az ügyvédi kar. A bíróságnak pedig együttműködőbb álláspontot kellene képviselni – nem úgy, mint a gyakorlati minta alapján – ezen átmeneti időszak átvészelésére.

5. Mindezek mellett, azonban a bírósághoz fordulás jogát csorbítja az új szabályozási rend, hiszen a nagyobb felkészülés kötelezettsége és a jelentősebb munkaráfordítás, valamint a pertárgyérték közötti esetleges aránytalanság miatt az ügyvédeknek nem éri majd meg vállalni az egyszerűbb ügyeket. Ezáltal a felek kénytelenek lesznek a panasznapon előadni keresetüket.

II. A polgári per és annak célja

Az új Pp. szabályai és rendelkezései az Alaptörvényre épülnek. Már a preambulumban kifejezésre juttatja a visszaélés és részrehajlás nélküli méltányos ügyintézés követelményét.³ A 25. cikke szerint a bíróságok igazságszolgáltatási tevékenységet látnak el, amit a Bszi. 5. §-a tovább részletez, miszerint a bírósági útra tartozó ügyeket külön törvény határozza meg. Ebből levezethető, hogy a polgári eljárásjog hatálya alá tartozó jogviták a polgári perek, ahol a felek vagyoni vagy személyi jellegű igényeiket érvényesítik.⁴ Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése azt tartalmazza, hogy mindenkinek joga van ahhoz, hogy az ellene emelt bármely vádat vagy valamely perben a jogait és kötelezettségeit törvény által felállított, független és pártatlan bíróság tisztességes és nyilvános tárgyaláson, ésszerű határidőn belül bírálja el. *Varga István* szerint a polgári per jog nem más, mint alkalmazott alkotmányjog. A magánjogi jogviták eldöntését az Alaptörvényben meghatározott jogok és kötelezettségek figyelembevételével mellett kell megvalósítani, így a törvény elején a szabályozás céljainak a meghatározása, az Alaptörvény szabályainak a megismétlése célszerűtlen.⁵

A peres eljárásra vonatkozó jogalkalmazás döntőpontjait az eljárási alapelvek adják, melyek a per cél megvalósulásához járulnak hozzá. A per cél jogszabályba foglalása csak akkor szükséges, ha önmagában szabályozó értékkel bír. A per cél önálló szerepe az eljárási alapelvek közötti ellentétek feloldását jelentheti, mint például a közvetlenség és szóbeliség szembe kerülhet a rugalmasság és hatékonyság elvével, vagy a felek rendelkezési jogának felelőssége és az ésszerű időn belüli befejezés elve, az igazságra törekvéssel, az igazság kiderítésének elvével ütközhet. Abban az esetben adható elsőbbség az egyik elvnek a másikkal szemben, hogy a per cél megvalósulását melyik szolgálja elsődlegesen.⁶

„A polgári per célja a magánjogi jogvitáknak a bíróság közreműködésével megvalósuló felelős rendezése.” Kíváncsi, hogy a felek a fennálló jogvitát jóhiszeműen és tisztességesen rendezzék egymás között és ehhez a bíróság segítséget nyújt. Az igazságra törekvés egy erkölcsi cél, ami mind a bírót, mind a jogi képviselőt, mind pedig a felet kötelezi. *Éless Tamás és Döme Attila* munkájában idézi *Staud Lajost*, miszerint „lelkünk

³ Magyarország Alaptörvénye, Nemzeti Hitvallás: „Valljuk, hogy népuralom csak ott van, ahol az állam szolgálja polgárait, ügyeiket méltányosan, visszaélés és részrehajlás nélkül intézi.”

⁴ KENGYEL MIKLÓS: *Magyar polgári eljárásjog*. Osiris Kiadó. Budapest, 1998. 32. p.

⁵ VARGA ISTVÁN: *Egység és sokfélféleség a perrendi kodifikációban*. In: Németh János – Varga István: *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. HVG-ORAC. Budapest, 2014. 23–43. pp.

⁶ ÉLESS TAMÁS – DÖME ATTILA: *Alapvetések a polgári per szerkesztéséhez*. In: Németh János – Varga István: *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. HVG-ORAC. Budapest, 2014. 55–57. pp.

az igazsághoz gravitál szüntelenül és ellenálhatatlanul”; „elfáradhatunk az igazság keresésében, az utána való vágyakozásban azonban sohasem fáradhatunk el.”⁷

A polgári eljárásjog tárgya a polgári jogi jogviszony, vagyis a polgári per, amit a bíróság a polgári eljárásjog szabályai alapján bírál el. Azonban a polgári jogi jogviszonyokat tág értelemben kell figyelembe venni, hiszen ide tartozik a klasszikus polgári jogi, a családi jogi, a munkaügyi, társadalombiztosítási, szövetkezeti és a személyállapottal kapcsolatos jogviták eldöntése is, függetlenül attól, hogy közjogi vagy magánjogi természetűek.

III. A perhatékonyság

1. A perhatékonyságot meghatározó nézetek

A polgári perjogi kodifikációról szóló 1267/2013. (V. 17.) Korm. határozat meghatározta az új törvény kialakításának konkrét céljait: a nemzetközi gyakorlatnak és elvárásoknak megfelelő szabályok alkotása, a jogtudományra és a gyakorlatra tekintettel a perjogi viszonyok kialakítása, valamint a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény által újrászabályozott viszonyokhoz és normákhoz való megfelelés. Mindemellett kiemelt célja a perhatékonyság rendszerszintű biztosítása.⁸

Ezen kívánalmaknak a törvény igyekszik eleget tenni, hiszen „az Országgyűlés a magyar perjogi hagyományokra és az európai jogfejlődés vívmányaira építő, a felek felelős pervitelén és a bíróság aktív pervezetésén alapuló, a koncentrált per feltételeit biztosító szabályozás megteremtése céljából, a polgárok szolgálatát biztosító, a közjó-
nak és a józan észnek megfelelő jogalkalmazás eszméjétől vezérelve, a magánjogi jogviták tisztességes eljárás elvén nyugvó rendezése és az anyagi jogok hatékony érvényre juttatása érdekében az Alaptörvény 25. cikk (2) bekezdés a) pontja végrehajtására” alkotta meg az új Pp.-t.

A perhatékonyság mellett, az ítélezés kiszámíthatóbbá tétele fogalmazódik meg a törvény céljában, amit a felekkel és a bírósággal szemben állított fokozott elvárásokkal kíván megvalósítani. Az osztott tárgyalási renddel olyan eljárást hozott létre a jogalkotó, amely alkalmas ezen elvárások elérésére, hiszen az eljárás menete, az egyes szakaszok feladatai, időtartamai, jól elhatárolhatók; az egyes perbeli cselekmények megtételére vonatkozó határidők, azok elmulasztása esetén kizárásuk az eljárás keretét szabja meg.⁹

Az új perrendtartás alapvető célkitűzése a perhatékonyság rendszerszintű biztosítása, ami alapján maguknak a szabályoknak kell biztosítani a perkoncentráció elérését és a perelhúzó magatartások megakadályozását. Ezt azonban nem határidőkkel vagy szankciók kilátásba helyezésével, hanem a perszerkezet megváltoztatásával, az egyes cselek-

⁷ ÉLESS TAMÁS – DÖME ATTILA 2014, 54. p.

⁸ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 236. p.

⁹ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 234. p.

mények meghatározott perszakaszokhoz kötésével és a percselekményekkel kapcsolatosan felmerülő felelősséggel kívánja elérni.¹⁰

Szabó Imre szerint „a per hatékonysága önmagában nem mérhető és nem határozható meg a perek gyors befejezésén, de a gyorsaság jelentőséget kap a „per rendeltetésének” (lásd Gárpárdy), a pernek, mint eszköznek, a törvényhozói célnak a megvalósításában.”¹¹ „A per valamennyi résztvevőjének akként kell eljárni, hogy a per az általános közfelfogás szerint, reálisan számítható időn belül érdemi döntéssel befejeződjék.”¹² Hatékonyságnál azonban az eredményességet is figyelembe kell venni. Akkor beszélhetünk hatékony pertről, ha az gyors, olcsó, egyszerű és helyes ítélettel lezár. Imregh Géza azonban nem perhatékonyságról, hanem „hatékony ítélkezési munkáról” beszél: minél rövidebb idő alatt, minél kisebb munkaráfordítással, minél jobb minőségű döntést kell hozni.¹³

Szilbereky Jenő nézete szerint az eljárás hatékonysága két részből tevődik össze, egy tartalmi és egy módszери részből. A tartalmi oldal az eljárás céljának elérését, funkciójának megvalósulását, míg a módszери oldal a gyorsaság és egyszerűség biztosítását, a „szükségnél nem több idő- és munkaráfordítással” létrejött eredmény elérését jelenti. Ha az eljárás nem éri el célját és funkcióját, akkor hatékonyságról sem lehet beszélni. A jogvédelem hatékonyan akkor valósul meg, ha a per a legszükségesebb munka- és időráfordítással, illetve arányaiban csekély költségráfordítással jár, ám ezek az igazság kiderítését nem sérthetik. A munka- és időráfordítást egymással szorosan összefüggve kell vizsgálni, a túlbizonyítás a perek elhúzását eredményezheti, a hiányos bizonyítás pedig nem váltja ki az elérni kívánt célt. A gyors eljárás azonban okozhat felületes, nem kellő gondossággal meghozott ítéleteket, így szükséges a gyorsaság mellett az alaposág figyelembe vétele is. A gyorsaság és az alaposág gyakran szembekerülhet egymással, azonban egyik sem előzheti meg a másikat.¹⁴

Visegrády Antal szerint a jog hatékonysága a jogszabályok teljeskörű érvényesülését jelenti, a hatékonyság ezen jogszabályok és a társadalmi célok közötti viszony, amire megalkották őket.¹⁵ Kengyel Miklós nézete alapján pedig az a per hatékony, ami ésszerű időn belül befejezést nyer, az ésszerű időtartamnál pedig a jogvita tárgyát, természetét, illetve az eljárás lefolytatásának egyéb körülményeit kell figyelembe venni.¹⁶

2. A perhatékonyság és a percél vizsgálata

A perhatékonyság kérdése a XIX. század végén merült fel először, az 1911. évi I. törvény 224. §-a fogalmazta meg a követelményét: „az elnök gondoskodni köteles arról, hogy az ügy kimerítő tárgyalásban részesüljön, mindazonáltal a tárgyalás hosszadal-

¹⁰ SZABÓ IMRE: *Szakértelem és felelősség*. Jogtudományi Közlöny, 2017/09a. 373. p.

¹¹ SZABÓ IMRE: *Perhatékonyság és a percselekmények időszerűségének elve*. In: *Codificatio processualis civilis Studia in Honorem Németh János II.* ELTE Eötvös Kiadó. Budapest, 2013. 368–369. pp.

¹² SZABÓ 2013, 371. p.

¹³ SZABÓ 2013, 371. p.

¹⁴ SZILBEREKY JENŐ: *A polgári eljárás funkciója és hatékonysága*. Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1977. 171–177. pp.

¹⁵ VISEGRÁDY ANTAL – CSIZMADIA TAMÁS: *A jog hatékonysága és hatásvizsgálata*. Magyar Jog. 2005/11. 663. p.

¹⁶ KENGYEL 1998, 79. p.

masszával és az ügyre nem tartozó kitérésekkel ne zavartassék, és megszakítás nélkül lehetőleg ugyanabban az ülésben befejeztessék.”

A polgári per célja az 1952. évi III. törvény 1. §-a szerint „a bíróságok előtti eljárásban az állampolgárok személyi és vagyoni jogaival, továbbá az állam és az egyéb jogi személyek vagyoni jogaival kapcsolatban felmerült jogviták eldöntését az *anyagigazság* alapján biztosítsa.” Azonban a VIII. Novellája megváltoztatta a per célját, „a természetes személyek és más személyek vagyoni és személyi jogaival kapcsolatban felmerült jogviták bíróság előtti eljárásban való *pártatlan eldöntését* az e fejezetben meghatározott alapelvek érvényesítésével biztosítsa.” 1999-et megelőzően tehát a bíróság feladata az anyagi igazság kiderítése volt, azonban a VIII. Novellát követően feladatává a feleknek a jogviták elbírálásához, a perek tisztességes lefolytatásához és ésszerű időn belül történő befejezéséhez való jogának érvényesítése lett. Az eljárás célja tehát a pártatlan ítékezés és az alapelvek érvényre juttatása volt. Így tehát az időszűrés nem lehet perjogi alapelv, hanem eredménykövetelményként kell megjelenjen, melyet a perjogi alapelvek, mint eszközök kell szolgáljanak. *Szabó Imre* kérdésként teszi fel, hogy „beszélhetünk-e egyáltalán a peres eljárások hatékonyságáról, és ha igen, akkor milyen pert tekintünk hatékonynak.” Az az álláspontja, hogy a hatékonyságot csak úgy tudjuk meghatározni, hogy „az eljárással szemben támasztott követelményeknek a per miként tudott eleget tenni.”¹⁷

A polgári peres eljárás hatékonyságáról tehát csak a cél szempontjából lehet beszélni, így a perhatékonyság az új Pp.-ben is már nem eljárási alapelvként jelenik meg, hanem percélként, amely mind anyagi, mind pedig eljárásjogi szempontból helyes pervi-telt jelent. Ez azt jelenti, hogy a kívánt eredmény az elvárt módon következék be, hogy a per ésszerű határidőn belül befejezést nyerjen.¹⁸

3. A nemzetközi kötelezettségek

Az Emberi Jogok Európai Egyezményének 6. cikke szerint mindenkinek joga van az ésszerű időn belüli, méltányos és nyilvános tárgyalásra a polgári jogi jogai és kötelezettségei tárgyában vagy az ellen felhozott vád eldöntése céljából.¹⁹ Így tehát a gyors vagy legalább ésszerű időben befejezett per az alapvető emberi jogok közé tartozik. A perhatékonyságot elsődlegesen idő és költség viszonyában tudjuk meghatározni.

A Római Nyilatkozat 6. cikke, ezt az ésszerű idő és az optimális költségráfordítás fogalmában jelöli meg. Az ésszerű idő tartamát az EJEB már több alkalommal meghatározta, a költségek tekintetében azonban nem született ilyen jellegű pontos meghatározás. Az EJEB alakította ki a pertartam ésszerűségének a szempontjait, miszerint az ésszerűség megítélésénél a jogvita bonyolultságát, a hatóság és a felek magatartását,

¹⁷ SZABÓ 2013, 369. p.

¹⁸ SZABÓ IMRE: *A hatékonyság: megvalósítható cél vagy eljárási elv?* In: Harsági Viktória – Wopera Zsuzsa: *Az igazságszolgáltatás kihívásai a XXI. században: tanulmánykötet Gáspárdy László professzor emlékére.* HVG-ORAC. Budapest, 2007b. 367. p.

¹⁹ Emberi Jogok Európai Egyezménye: http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_HUN.pdf (Letöltve: 2018. január 20.)

valamint a fél szempontjából a jogvita tétjét kell figyelembe venni, tehát az ügyeket önállóan a sajátosságaikra tekintettel kell megvizsgálni.

A CEPEJ (European Commission for the Efficiency of Justice)²⁰ összefoglalója az időszűrésről és az ésszerű időn belül történő befejezést tekinti a „jó gyakorlat” alapjának.²¹ A 2006. évi ajánlása szerint az eljárásoknak a lehető legkoncentráltabbaknak kell lenniük, legfeljebb két tárgyaláson be kellene fejezni azokat: egy előkészítő jellegű és egy, a bizonyítás lefolytatására és az ítélet meghozatalára szolgáló érdemi tárgyaláson. A bírónak ügyelni kell arra, hogy minden eljárási cselekményt időben végezzenek el, halasztásra nincsen lehetőség, csak akkor, ha valamilyen új tény vagy körülmény merülne fel.²² A CEPEJ jelentése szerint az eljárásokat legfeljebb két éven belül be kellene fejezni, ahol az tovább tart, ott az EJEB megvizsgálja, hogy az eljáró hatóság kellő gondossággal járt-e el.²³ Az ésszerű idő követelményének és a tisztességes eljáráshoz való jog megsértésének okán, több per is indult Magyarország ellen az EJEB előtt. A bíróság az egyik ügyben (Gazsó vs. Magyarország) meg is állapította, hogy a „rendszerintű problémák okozzák az eljárások elhúzódnását”.²⁴ Azonban statisztikai adatok alapján megállapítható, hogy sem a bírók létszámában, sem pedig a pertartamban nem vagyunk lemaradásban az európai átlagtól, sőt a perek intézésének, valamint befejezésének tartamában még meg is előzzük az átlagot. Szabó Imre utal Gáspárdy professzor megállapítására, hogy „a magyar polgári per, nemzetközi összehasonlításban nem rosszabb, mint az európai átlag. Azzal a megjegyzéssel, hogy ebben benne van a hazai perállomány java részének egyszerűsége, alacsony perérték, az egyfokú rendes perorvoslati rendszer és a bírói kar hagyományosan magas terhelhetősége.”²⁵

Így hát mind az európai bíróságok, mind pedig a kor változásaihoz való megfelelési igény tette indokoltá az új jogszabály létrehozását. A kívánalom pedig egy gyors, olcsó, alapos, minőségi eljárás kialakítása, amelyet elbírálásra alkalmas keresetlevéllel, eljárási tervvel, illetve megfelelő tényállás felállításával lehet megvalósítani.²⁶

4. A perhatékonyság elérésének eszközei

Perhatékonyság szempontjából ki kell emelni a perkoncentráció megvalósításának a követelményét, a felek eljárás-támogatási, illetve igazmondási kötelezettségét, a jóhiszeműség követelményét, valamint a bíró közrehatási kötelezettségét.

²⁰ Strasbourg, 2006. december 8. CEPEJ 13, Compendium of „best practices” on time management of judicial proceedings.

²¹ WOPERA 2017, 155. p.

²² R (84) 5 számú Ajánlás az igazságszolgáltatás működését elősegítő polgári eljárásjogi irányelvekről: <http://kuria-birosag.hu/hu/etmb/r-84-5-az-igazsagszolgalattas-mukodeset-elosegito-polgari-eljarasjogi> (Letöltve: 2018. január 21.)

²³ CZOBOLY GERGELY: *A perelhúzódnás megakadályozásának eljárási eszközei*. Pécs, 2013. 17. p.

²⁴ SZABÓ IMRE 2017b, 373. p.

²⁵ SZABÓ IMRE 2007b, 363. p.

²⁶ SZABÓ IMRE 2017b, 375. p.

4. 1. Perkoncentráció elve

A törvény 3. §-a tartalmazza a perkoncentráció elvét: „a bíróságnak és a feleknek törekedniük kell arra, hogy az ítélet meghozatalához szükséges valamennyi tény és bizonyíték olyan időpontban álljon rendelkezésre, hogy a jogvita lehetőleg egy tárgyaláson elbírálható legyen.” Ennek értelmében, azt szolgálja, hogy a felek tisztességes eljárásban, ésszerű határidőn belül, koncentrált perben, az anyagi joguknak megfelelő ítélethez jussanak.²⁷ A perkoncentrációnak – mint az összes többi, a törvény elején ismertetett alapelvnek – az eljárás egészét kell áthatni és ennek érvényesülését célozza a megváltoztatott perszerkezet, a felekre és a bírókra meghatározott szigorúbb szabályok, így a bíróságot terhelő közrehatási kötelezettség, és a fél oldalán jelentkező eljárástámogatási kötelezettség.

A perkoncentráció legfőbb biztosítója az *osztott perszerkezet*. Arra szolgál, hogy minél hamarabb a felek és a bíróság rendelkezésére álljon a tényállás és a jogállítás, derüljenek ki az eljárás anyagi és eljárásjogi keretei. Két részre osztható: a perfelvételi, valamint az érdemi szakaszra. Az előbbi az állítási szak, melynek célja, hogy tisztázódjon a jogvita. A feleknek meg kell tenniük a tény-, és jogállításaikat, bizonyítási indítványukat. Ezt követően a bíróság kitzúzi a perfelvételi tárgyalást, amit végzéssel zár le, ez a cezúra. Ezt követően rögzülnek a tény és jogállítások, az indítványok és ezek alapján a bizonyítás célirányos lefolytatására kerül sor. A főszabály szerint ezt követően nincs lehetőség a kereset és ellenkérelem megváltoztatására, bizonyítékok és indítványok előterjesztésére. Fontos, hogy a bíróság és a másik fél számára is rögzülhessenek a jogvita keretei és annak tartalma, kivételt képez, ha a keresetváltoztatás alapjául szolgáló tény vagy körülmény a fél önhibáján kívüli okhoz kapcsolódik. Az érdemi szakban kerül sor a bizonyítás lefolytatására és a döntésre.

4. 2. Eljárástámogatási kötelezettség

Az *eljárástámogatási kötelezettség* a perhatékonyság egyik alappillére, nem tekinthető új szabálynak, az 1952-es Pp. 141. § (2) bekezdése is tartalmazta, azonban e törvény alapelvi szintre emeli.²⁸ A felek kötelesek előmozdítani az eljárás koncentrált lefolytatását, valamint a tényállításaikat és az azokat alátámasztó bizonyítékok rendelkezésre bocsátása is a feleket terheli.²⁹ Bírósághoz fordulás esetén a feleknek fokozott felelősségük, eljárásjogi kötelezettségük keletkezik annak előre vitelével kapcsolatban, ami tevőlegességet, aktivitást kíván a felektől. Az időszerűség javítása és a hatékonyság elérése érdekében szükséges az eljárástámogatás megvalósítása, amely minden eljárási cselekményre kiterjed, így mint nyilatkozatok, bizonyítási indítványok megtétele, valamint a tárgyaláson való részvétel is.³⁰ A Javaslat szerint „a hatékonyság a ráfordítás és eredményesség viszonyát leíró fogalom, így a hatékonyság javítása a lehető kisebb

²⁷ Pp. 3. §.

²⁸ 1952. III. törvény 141. § (2) bekezdés: (...) A fél köteles a tényállításait, nyilatkozatait, bizonyítékait – a per állása szerint – a gondos és az eljárást elősegítő pervitelnek megfelelő időben előadni, illetve előterjeszteni. Ha a bizonyítás lefolytatása az első tárgyaláson ennek ellenére nem lehetséges, vagy csak részben lehetséges, a bíróság a tárgyalás elhalasztása mellett elrendelheti a per további előkészítését.

²⁹ Pp. 4. § (1)-(2) bekezdés.

³⁰ WOPERA 2017, 157. p.

ráfördítást, illetve azonos ráfordítás mellett a lehető legjobb eredmény elérését jelenti.³¹ A felek eljárástámogatási kötelezettsége arra is kiterjed, hogy a törvény által megjelölt határidőkben tegyék meg eljárási cselekményeiket, ha azt elmulasztják, a törvény prekulziót alkalmaz.

A német perrendtartás is él a perelőbbreviteli kötelezettséggel, a Prozessförderungspflicht fogalmával. A ZPO 282. §-a szerint a felek kötelesek a támadó és védekező eszközeit, különösen állításait, vitatásait, kifogásait, ellenvetéseit, bizonyítékait és a bizonyítás eszközei elleni kifogásait olyan időben előadni, amely a per állása szerint megfelel a gondos és a tárgyalás elősegítésére törekvő pervezetésnek.³²

4. 3. Igazmondási kötelezettség

A feleket az eljárástámogatási kötelezettségen belül a jóhiszemű eljárás és az igazmondási kötelezettség is terheli. Az új Pp.-ben szemléletváltás következett be, mert mind az 1911. évi I. törvény³³, mind pedig az 1952. évi III. törvény³⁴ negatív oldalról közelítette meg az igazmondási kötelezettséget. Ezzel szemben az új Pp. pozitív megközelítést alkalmaz: „a felek tényállításaikat és egyéb, tényekre vonatkozó nyilatkozataikat a valóságnak megfelelően kötelesek előadni.”³⁵ Az igazmondási kötelezettséget kivette a jóhiszeműség elvének köréből és az eljárástámogatási kötelezettséggel együtt szabályozza. Nem ír elő abszolút igazmondási kötelezettséget a jogszabály, csak a tényállításaikra és egyéb, tényekre vonatkozó nyilatkozataikból eredő állításokra és a tagadásokra terjed ki, tehát az aktív és a passzív tényállításokra.³⁶ Az igazmondási kötelezettség tehát csak a feleket, a képviselőt és a beavatkozót terheli, az eljárás egyéb résztvevői, például a tanú és a szakértő dogmatikai szempontból eltérő megítélésű tényállításokat tesznek, így rájuk nem az igazmondási kötelezettség, hanem a hamis tanúzás, illetve a hamis véleményadás tilalma vonatkozik.³⁷

Az igazmondási kötelezettség alapelvi szintre emelésének helyességét *Udvary Sándor* fogalmazta meg „az igazmondás erkölcsi parancsát joggá transzformálva fogalmaz meg zsinórmércét a társadalom, a perlekedők felé. A társadalom erőforrásait felhasználó igazságszolgáltatási rendszer csak jóhiszeműen használható és egyben hatékonyan kell működtetni, amihez a pereskedők azzal is hozzá tudnak és kötelesek járulni, hogy ha-

³¹ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 234. p.

³² SZABÓ 2013, 374–375. pp.

³³ 1911. évi I. törvény 222. § „Azt a felet vagy képviselőt, a ki jobb tudomása ellenére az ügyre tartozó olytényt állít, a mely nyilvánvalóság valótlan, az ügyre tartozó olytényt nyilvánvalóság alaptalanul tagad, vagy nyilvánvalóság alaptalanul hivatkozik valamely bizonyítékra, a bíróság hatszáz koronáig terjedhető pénzbírsággal bünteti.”

³⁴ 1952. évi III. törvény 5. § (2) „A bíróság pénzbírsággal (120. §) sújtja meghallgatása után azt a felet vagy képviselőt, aki akár a tárgyaláson, akár valamely periratban jobb tudomása ellenére vagy nagyfokú gondatlanságból: a) az ügyre vonatkozó olytényt állított, amelyről bebizonyult, hogy valótlan, vagy az ügyre tartozó olytényt tagadott, amelyről bebizonyult, hogy igaz.”

³⁵ Pp. 4. § (3) bekezdés

³⁶ KÖRNYEI MÁTYÁS: *Igazmondás és elhallgatás az új Polgári Perrendtartásban*, <http://arsboni.hu/igazmondas-es-elhallgatas-az-uj-polgari-perrendtartasban/> (Letöltve: 2017. 10. 15.)

³⁷ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 244. p.

zugsággal, hamis információval nem hátráltatják a bíróságok hatékony munkavégzését. Az erkölcsi parancs így nemesedik jogi parancssá.”³⁸

4. 4. Jóhiszeműség elve

A törvény szerint „a felek és más perbeli személyek eljárási jogaik gyakorlása és kötelezettségeik teljesítése során jóhiszeműen kötelesek eljárni.” A jóhiszeműség elve kikerült az igazmondási kötelezettség köréből, ennek azért van jelentősége, mert a jóhiszeműség elve túlmutat azon: a feleknek nemcsak igazat kell mondaniuk, hanem tartózkodniuk is kell minden olyan magatartástól, ami a per elhúzódsát eredményezheti, vagy amit a felek jogaik visszaélészerű gyakorlásával valószínűsítenek meg. Míg az igazmondási kötelezettség a felet érinti, addig a jóhiszeműség elve a felet és más perbeli személyt is kötelez.

A törvényjavaslat részletes indoklása *Gáspárdy László*t idézi „A jóhiszeműség (principle of good faith) a magánjogban olyan objektív követelmény, mely az eljárási jogok gyakorlása és a perbeli kötelezettségek teljesítése tekintetében is objektív zsinórmértéket jelent. Az objektivitás alatt azt értjük, hogy a jóhiszemű eljárással ellentétes magatartások, cselekmények megállapíthatósága független a jogalany szubjektív tudatától, annak megítélése körében a magatartás szubjektív oldalának nincs relevanciája.”³⁹

4. 5. Aktív bírói szerep, vagyis a közrehatási kötelezettség megvalósulása

A CEPEJ 2006. évi ajánlásában a bírók számára kifejezetten aktív szerepet határozott meg. Ezt a közrehatási kötelezettség, vagy anyagi pervezetés intézményével kívánja megvalósítani a jogalkotó. A bírói aktivitás megvalósulásának elsődleges célja a felek jog- és érdekvédelemének az elősegítése. Ennek elérése érdekében a felekkel együttműködve, a bíró feladata „a fél jogérvényesítési szándékának a befolyásmentes feltárása, a fél szükséges tájékoztatással ellátása (a bírói gondoskodás kereteihez igazodóan), a feleket egymással szemben is terhelő perjogi kötelezettségek (például időszerűség, jóhiszeműség) érvényesítése, elmulasztásuk szankcionálása.”⁴⁰

Az 1911. évi I. törvény kifejezetten nagy hatalmat adott a bírók kezébe, széles körű jogaik voltak az anyagi pervezetés gyakorlásában, valamint az igazság kiderítésében, tehát kvázi nyomozati tevékenységet láttak el. A törvény 225. §-a így fogalmazott az anyagi pervezetéssel kapcsolatban: „az elnök gondoskodni köteles arról, hogy a felek homályos kérelmeiket, tényelődásaikat és nyilatkozataikat magyarázzák meg, hiányos tényelődásaikat és bizonyítékaikat egészítsék ki, s általában a szükséges kérelmeket és nyilatkozatokat tegyék meg. Köteles továbbá a hivatalból figyelembe veendő körülmények felderítésére ügyelni. E végre az elnök a felekhez kérdéseket intézhet.”

A bírói közrehatási kötelezettség, vagyis az anyagi pervezetés az új Pp. egyik újítása. Az 1952. évi III. törvény 3. § (3) bekezdése előírta, hogy a bíróság köteles a jogvita eldöntése érdekében tájékoztatni a feleket a bizonyításra szoruló tényekről, de az új

³⁸ UDVARY SÁNDOR: *A jövő polgári perrendtartásai madártávlattól*. Pro Futuro. 2016/2. 119. p.

³⁹ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 245. p.

⁴⁰ ÉLESS – DÖME: 2014. 62. p.

szabályozás most alapvető szintre emeli ezt.⁴¹ Az anyagi pervezetés a bíróság részéről megvalósuló perkoncentráció. Az 1952. évi III. törvény 1995-ös módosítását követően azonban a felek rendelkezési joga került előtérbe, háttérbe szorítva a bíróság pervezető szerepét azáltal, hogy elvesztette azokat az eszközöket, amikkel a felek jogérvényesítését elő tudta segíteni. Az új Pp., az 1911. évi I. törvény által meghatározott a nyomozati tevékenységet nem vette át, a peranyag szolgáltatást a felek rendelkezési jogára tekintettel határozza meg.⁴²

A bírói aktivitásnak nem elnyomnia, hanem elősegítenie kell a felet, hogy ő maga is aktívan kívánjon közreműködni a peranyag feltárásában, illetve az eljárás menetének előmozdításában. Ahhoz, hogy a bíróság a szükséges lépéseket meg tudja tenni, lássa, hogy mik a releváns tények, mi a vita a felek között, hogy a felek eljárástámogatási kötelezettsége is megvalósuljon, az ügy minden jelentős ténye a bíróság rendelkezésére kell hogy álljon. A másik oldalról pedig, a feleket terhelő eljárástámogatási kötelezettség is azt segíti elő, hogy a felek is minél hamarabbi időpontban törekedjenek a peranyag mihamarabbi felderítésére. A német polgári perrendtartásban is ismert az eljárástámogatási kötelezettség, a *Prozessförderungspflicht* fogalma, illetve érvényesül a bíróság közrehatási kötelezettsége is, a ZPO 2001-es novellája pedig meghatározta a bíróság számára kötelező anyagi pervezetést.⁴³

Az anyagi pervezetés a bíró kötelezettsége, hogy aktívan vegyen részt a peranyag tisztázásában, a tárgyalás tisztességes és ésszerű időn belüli lefolytatásában, a felek eljárási-támogatási kötelezettségének az előremozdításában. Azonban ez nem azt jelenti, hogy feladatot venne át a felektől, csak felhívja a figyelmüket, ha valami hiányosságot, ellentmondást észlel, lehetőséget nyújt a korrekcióra. A bíróság közrehat abban, hogy a tényállások teljesek legyenek, tájékoztatást ad, hogy mit gondol az alkalmazni kívánt anyagi jogról és az ő jogértelmezése szerint milyen további tényeket kell előadniuk a feleknek, anélkül, hogy prejudikálna, továbbá jelzi, ha a tény és jogállítás között következetlenség van.⁴⁴ A bizonyításnál tájékoztathatja a felet, hogy nem tartja elégségesnek a felhozott tényeket, további tények bizonyítására van még szükség. Az anyagi pervezetés határait a felek rendelkezési joga határozza meg, a felek szabadon dönthetnek arról, hogy a bíróság anyagi pervezetésében tett nyilatkozatait felhasználja-e, követi-e.⁴⁵

⁴¹ Pp. 6. §: A bíróság a perkoncentráció érvényesülése érdekében az e törvényben meghatározott módon és eszközökkel hozzájárul ahhoz, hogy a felek eljárási kötelezettségeiket teljesíthessék.

⁴² WOPERA: 2017, 156. p.

⁴³ ZPO 139. § (1) bekezdés: a bíróság szükség esetén köteles a felekkel a tényállást tényleges és jogi oldalról is elemezni és kérdéseket feltenni. A bíróság köteles oda hatni, hogy a felek valamennyi lényeges tényről időben és teljes körűen nyilatkozzanak, elsősorban a hiányosan előadott tényeket kiegészítsék, a bizonyítékokat megnevezzék és célravezető indítványokat tegyenek.

⁴⁴ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 365. p.

⁴⁵ WALLACHER LAJOS: *A viták keresztüztében: szükség van-e a bíróság anyagi pervezetésére?* <https://jogaszvilag.hu/rovatok/szakma/a-vitak-keresztutzeben-szuksege-van-e-a-birosag-anyagi-pervezetesere> (Letöltés: 2017. 10. 15.)

IV. A szabályozást befolyásoló külföldi és belföldi minták

1. A szabályozásra ható külföldi perrendtartások

A polgári perjogi kodifikációról szóló 1267/2013. (V. 17.) Korm. határozatban meghatározott célok szerint a nemzetközi gyakorlatnak és elvárásoknak megfelelés megkövetelte, hogy a jogalkotó az új eljárási szabályok kialakításánál figyelembe vegye és kövesse a külföldi perjogi kódexeket, így például az 1877. évi német polgári perrendtartást, a ZPO-t, az 1895. évi osztrák perrendtartást, az öZPO-t, a 2011-ben hatályba lépett a svájci szövetségi polgári perrendtartást, az schZPO-t valamint a horvát és a szlovén polgári jogi kódexet is.⁴⁶

Ereciński és *Weitz* eredetileg kétféle rendszert különböztetett meg: a „szabad cselekvés”, illetve a preklúzió rendszerét. A „szabad cselekvés” rendszerében a felek időkorlátok nélkül, szabadon terjeszthetik elő támadási és védekezési eszközeiket. Itt a bíróság csak abban az esetben utasítja el az újabb indítványokat, ha a per elhúzására irányulnak, vagy már eleve rendelkezik a vita eldöntéséhez szükséges bizonyítékokkal. A preklúziós rendszerben a felek kötelesek előterjesztéseiket előre meghatározott ideig benyújtani a bírósághoz. Ha ezt elmulasztják, az elkészített támadási és/vagy védekezési eszközeiket a bíróság nem veszi figyelembe. Míg a korábbi időszak magyar perrendje – mint minden szocialista eljárásjogot alkalmazó ország – a „szabad cselekvés” rendszerét részesítette előnybe, addig a német és osztrák eljárásjog inkább a preklúziós rendszert követi. Az új Pp. viszont szintén inkább a preklúziós rendszer mellé áll át.⁴⁷

1.1 Németország

A német polgári perrendtartás 272. §. (1) bekezdése szerint a pert egy átfogóan előkészített szóbeli tárgyaláson, un. főtárgyaláson kell elbírálni. A tárgyalás előkészítésére két lehetőséget ad a törvény: vagy egy *korai első tárgyalást (früher erster Termin)*, vagy *írásbeli előkészítő eljárást* folytatnak le.

A korai első tárgyalás esetén a bíróság az alperes számára, az ellenkérelem előterjesztésére, megfelelő határidőt tűz, valamint a felperes számára is határidőt szabhat álláspontja kinyilvánítására. Ebben az esetben az alperest a keresetlevéllel együtt idézi a bíróság. Ez azonban nem tekinthető perfelvételi tárgyalásnak, mert a bíróságnak lehetősége van akár ítéletet is hozni, elsődlegesen mulasztási ítéletet, de egyszerűbb ügyekben az érdemi ítéletet is meghozhatja.⁴⁸

A másik lehetőség az írásos megelőző szakasz (ZPO 276. §), melynek keretében az alperesnek a kereset kézhezvételétől számított két hetes jogvesztő határidőn belül nyilatkoznia kell, hogy kíván-e védekezni a keresettel szemben, valamint további két hét áll a rendelkezésére, hogy előterjeszthesse ellenkérelmét. A főtárgyalásra ebben az esetben is

⁴⁶ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 234. p.

⁴⁷ CZOBOLY 2013, 149. p.

⁴⁸ CZOBOLY 2013, 38. p.

tisztázni kell a felperes igényét, a jogvita kereteit, az alperes érdemi védekezését, milyen bizonyításokat kell lefolytatni, mik azok a jogi és ténybeli kérdések, amikről dönteni kell.

1.2. Ausztria

Az osztrák polgári perrendtartásban is ismert az előkészítő tárgyalás, a *vorbereitende Tagsatzung* fogalma. A fizetési meghagyással, illetve a járásbírószágon keresettel indult perek esetén, itt kerül sor az alperes érdemi ellenkérelmének az előterjesztésére, míg a törvényszéken keresetlevéllel indult perekben már ezt megelőzően is rendelkezésre áll az ellenkérelem. Az előkészítő tárgyaláson történik a felek tény-, és jogállásainak a meghallgatása, megtárgyalása, az egyezség megkísérlése. A járásbírószágon indult perekben lehetőség van akár a bizonyítás felvételére is.⁴⁹

1.3. Svájc

A svájci eljárásjogban a keresetlevél kézbesítését és az ellenkérelem beérkezését követően elrendelhető egyfajta második iratváltás, vagyis *instrukciós tárgyalás*, *Instruktionsverhandlung*. Erre akkor van szükség, ha a bonyolultabb ügyekben a tényállás az első iratváltás után még nem kellően világos, vagy az ellenkérelem jelentős újdonosságokat vet fel, illetve beszámítási kifogást tartalmaz. Az instrukciós tárgyalás során a bíróság megkísérelheti az egyezség létrehozását, feltárhatja, hogy pontosan mi is a felek közötti per tárgya, új tények, bizonyítékok előadására van lehetőség, sőt, akár a bizonyítás lefolytatására is lehetősége van a bíróságnak.

Az instrukciós tárgyalás után és a főtárgyalás előtt húzható egy határvonal, az *aktalezárás*, vagyis *Aktenchluss*, amikor az új tények, bizonyítékok előadására és a keresetváltoztatásra már csak korlátozottan van lehetőség.⁵⁰

2. A magyar perjogi minta követése – az 1911. évi I. törvény

A tárgyalási rendszereknek három fajtáját különböztethetjük meg: az egységes, az osztott és a vegyes tárgyalási rendszert. A korábban hatályos szabályozás az egységes tárgyalási rendszert követte, amely nem bontotta részekre a pert, hanem egységes egészként kezelte. Az új szabályozás azonban az osztott tárgyalási rendszerre tér vissza, mely perfelvételi és érdemi szakaszból áll. Ez nem idegen a magyar perjogi hagyományoktól, hiszen az 1911. évi I. törvény is ezt a szabályozást alkalmazta a *törvényszék* előtt indult perekben. A járásbírószágon szinten indult eljárásokra a vegyes rendszer volt az irányadó, ami lényegében a két másik előnyeit ötvözte. Bár nem élesen, de körvonalazódott az elkülönített perszerkezet azáltal, hogy a konkrét tárgyalást osztotta fel perfelvételi és érdemi szakra. Tehát a perfelvétel bekezdése után akár nyomban lehetőség volt az érdemi tárgyalás lefolytatására. Az osztott és az egységes tárgyalási rendszerek közötti

⁴⁹ ÉLESS TAMÁS – ÉBNER VILMOS: *A pervezetés – az érdemi tárgyalás előkészítése*. In: Németh János – Varga István: *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. HVG-ORAC. Budapest, 2014. 383. p.

⁵⁰ ÉLESS – ÉBNER 2014, 383–384.pp.

legnagyobb különbség abban áll, hogy míg az osztott a perfelvételi tárgyalásra, addig az egységes az érdemi tárgyalásra helyezi a hangsúlyt.⁵¹

Wallacher Lajos említi *Magyary Géza* álláspontját az RPP.-vel kapcsolatban, miszerint az első, perfelvételi tárgyalást a „peralapításra és a rövidesen lebonyolítható ügyek elintézésére szánja”, az írásbeli előkészítés és a további szóbeli tárgyalások pedig arra szolgálnak, hogy a perfelvételnél el nem intézettek bonyolítsák le. Így helyes az az elgondolás, hogy a perszerkezetet kettébontásra került: egy perfelvételi és egy érdemleges tárgyalásra, hiszen az egyszerűbb ügyekben már a perfelvételi tárgyalás is lehet érdemleges.⁵²

Kovács Marcel ezt a különválasztást és a szóbeli, perfelvételi tárgyalás fontosságát ekként jellemzi: „a felek közvetlen egymásutánban szolgáltatják a peranyagot a szóbeli tárgyaláson. A szóbeli perbeszédnek száma nincs megszabva, a tárgyalás addig tart, amíg az ügy kimerítve nincs. (...) A per ennél fogva mint egységes egész jelentkezik és nem oszlik szét részekre, mint az írásbeli eljárásban. De ezzel egyszersmind előáll a veszély, hogy a tárgyalás megoldhatatlan gombolyaggá válik, amelynek fonalai kisiklanak a bíróság kezéből. Nem lesz kisebb az a veszély sem, hogy a per anyaga nem lesz egy tárgyalás keretébe szorítható, halasztás halasztás után következik és ezzel a szóbeliség és a közvetlenség előnyeinek nagy része is kárba vész. (...) A peranyag egy részének különválasztásával oda is lehet hatni, hogy a bíróság helyesen ossza be munkaidejét és a helytelen munkabeosztás ne vezessen halasztásokra.”⁵³

Az 1911. évi I. törvény, a törvényszéki eljárásokban élesen elkülönítette az előkészítő és az érdemleges tárgyalást, azokat külön határnapra tűzte.⁵⁴ A perfelvételi tárgyaláson elsődlegesen a pergátló kifogásról kellett döntést hoznia a bíróságnak, ha nem adott helyt neki vagy az alperes nem is tett ilyet, akkor az alperes az érdemi ellenkérelmét köteles volt előadni, ezzel megtörtént a perbeocsátkozás. Ezt követően harminc napos határidővel tűzte ki az érdemleges tárgyalást és e határidő alatt történt az írásbeli előkészítés.⁵⁵

Az új Pp. egyik újítása, hogy a bíróság a keresetlevél kézbesítésével egyidejűleg felhívja az alperest, hogy a kézbesítéstől számított negyvenöt napon belül az érdemi ellenkérelmet terjessze elő, tehát erre ne az első tárgyaláson kerüljön sor. További újítás az is, hogy a kereset közlésével egyidejűleg nem kerül sor az első tárgyalás kitűzésére, hanem az, az érdemi ellenkérelem benyújtását követően történik. Ennek célja az eljárás gyorsítása, hogy az első tárgyalás ne a kereset, ellenkérelem, viszontkereset, beszámítás ismertetésével teljen, hanem az írásbeli előkészítés eredményeként rendelkezésre álló ismeret lehetőségét biztosítsa már az érdemi tárgyalásra történő felkészülésre.

Az RPP. (145. §-a) azt a szemléletet követte, hogy a perfelvételi tárgyalást nem kell előkészíteni és mivel az rövid időt vett csak igénybe, ezért a bíróság rövid határidőre

⁵¹ KENGYEL 1998, 205. p.

⁵² WALLACHER LAJOS: *Az osztott perszerkezet bevezetésének közvetett hatásai az új polgári perrendtartásban*. Jogtudományi Közlöny, 2017/12. 530. p.

⁵³ KOVÁCS MARCEL: *A polgári perrendtartás magyarázata*. VI. kötet, Pesti Könyvnyomda Rt. Budapest, 1927. 518–519. pp.

⁵⁴ MESZLÉNY ARTHUR: *Bevezető a polgári perrendtartáshoz*. Athenaeum Irodalmi és Nyomdai Rt. Budapest, 1911. 188. p.

⁵⁵ KOVÁCS 1927, 519. p.

túzta ezeket.⁵⁶ Az egyezség, az elismerés, az elállás és a makacssági ítéletek, mind az ügyek gyors befejezést feltételezték. Megállapítható, hogy a törvény nem egy-egy ügy elbírálásának az idejét csökkentette ezáltal, hanem az ügyek számának a redukálásában látta a perhatékonyság elérését. Azonban az új Pp. az adott ügyek időtartamának a csökkentésére törekszik az írásbeli előkészítéssel.⁵⁷

Az 1911. évi I. törvény a *járásbíróági eljárásban* nem határozott meg osztott perszerkezetet, az első tárgyaláson a per felvételére és az érdemi tárgyalásra is sor került, nem igényelt írásbeli előkészítést. A pergátló kifogásról ebben az esetben is előzetesen kellett döntést hozni, külön határozatban, azonban ez nem volt fellebbezhető. Ellenben a felek közös kérelmére vagy az egyik fél kérelmére, illetve a bíróság hivatalból – ha a megjelent felek, illetőleg képviselőik valamennyien a bíróság székhelyén laknak – ki-tűzhetett másik határnapot az érdemleges tárgyalás lefolytatására.⁵⁸

V. Az osztott perszerkezet szabályainak az ismertetése

I. Az új Pp.-ben megjelenő perfelvételi nyilatkozatokra vonatkozó szabályai

A törvény 183. § meghatározza a perfelvételi nyilatkozatok körét: felek perfelvételi iratban feltüntetett vagy perfelvételi tárgyaláson előadott tényre és jogra vonatkozó állításait, tagadását, be- vagy elismerését, ezekből következő kérelmeket, a tények megállapításához szükséges bizonyítási indítványokat, a bizonyítékokat és a bizonyítási indítványok értékelésére vonatkozó nyilatkozatokat, valamint bizonyítási eszközök rendelkezésre bocsátását a bíróság közrehatása mellett.

A perfelvételi nyilatkozat elmulasztásának jogkövetkezménye, hogy a rendelkezésre álló peranyag alapján dönt a bíró és törvényi vélelmet állít fel (Pp. 203. § (2)) arra vonatkozóan, hogy a fél az ellenfél érintett tényállítását, jogállítását, illetve bizonyítékát nem vitatja, a kérelme, illetve indítványa teljesítését nem ellenzi, kivéve, ha ezzel ellentétes nyilatkozatot tett, és a fél keresete vagy ellenkérelme megalapozásához nem kíván, illetve nem tud az érintett perfelvételi nyilatkozat szerinti tényállítást, jogállítást, kérelmet, bizonyítékot vagy bizonyítási indítványt előterjeszteni.

1.1. Keresetlevél

Mivel az új szabályozásnak a gyorsaság és a hatékonyság a legfőbb célja, ezért az eljárást megindító keresetlevélre is – a korábbi Pp.-hez képest – pontosabb és hatékonyabb szabályokat alkotott a jogalkotó. Tartalmi követelményeit úgy határozta meg, hogy mind a

⁵⁶ KOVÁCS 1927, 519. p.

⁵⁷ FERENCZY ÁRON: *Az új Polgári Perrendtartás osztott tárgyalási rendszere az 1911. évi I. törvény cikk tükrében.* In: Debreceni Jogi Műhely, 2016/1–2. sz. http://www.debrecenijogimuhely.hu/archivum/1_2_2016/az_uj_polgari_perrendtartas_osztott_targyalasi_rendszere_az_1911_evi_I_torvenycikk_tukreben/ (Letöltve: 2017. 10. 15.)

⁵⁸ KOVÁCS 1927, 520. p.

bíróság, mind pedig az alperes számára rendelkezésre álljon valamennyi lényeges adat, amelyek a perfelvételi szakban teljesíteni szükséges feladatok ellátásához és a kereset tárgyalhatóságához szükségesek, valamint ahhoz, hogy az alperes kellően fel tudjon készülni az érdemi tárgyalásra, védekezési technikáját ki tudja dolgozni.⁵⁹ A keresetlevél ilyen jellegű szigorúbb szabályozásával a jogalkotó az ügyvédeket kívánja rászorítani a még hatékonyabb felkészültségre, hiszen már a keresetlevél benyújtásánál előre látniuk kell a releváns tényeket és az azok alátámasztásához szükséges bizonyítási indítványokat.

A keresetlevél egy olyan speciális írásbeli beadvány, ami magában foglalja a keresetindításhoz szükséges kötelező tartalmi elemeket. Ezen kellékek hiánya pedig a keresetlevél visszautasítását eredményezi. Az új szabályozás visszatér az 1911. évi I. törvény által alkalmazott *visszautasítás* elnevezéshez, a korábban használt *idézés kibocsátása nélkül való elutasítás* szakszava helyett.

A keresetlevél három részből áll: bevezető rész, érdemi rész, valamint a záró rész. A bevezető rész tartalmazza a bíróságra, a felekre és a jogi képviselőkre vonatkozó adatokat. Az érdemi részben kell szerepelnie a kereseti kérelemnek, az érvényesíteni kívánt jognak, az ezeket alátámasztó tényállításoknak, a levezetett jogi érvelésnek, valamint a bizonyítékoknak és a bizonyítási indítványoknak. A záró részben a pertárgyérték meghatározásának, a hatáskör, illetékesség megjelölésének, a költségkezdvezménnyel és a képvisellel kapcsolatok tényeknek illetve az ezt alátámasztó bizonyítékoknak kell megjelenniük.⁶⁰

A kereseti kérelemnek határozottnak kell lennie, ki kell tűnni belőle, hogy konkrétan mit is kíván a felperes és a bíróságnak a kereseti kérelem határain belül kell maradnia.⁶¹ A határozottság magában foglalja az egyértelműséget és a végrehajthatóságot is.

A kereseti kérelem eldöntéséhez szükséges jog- és tényállításokat is meg kell tenni. Ebben a kérdésben lényeges felfogásbeli különbség van, hogy a tényállítást milyen részletességgel kell meghatározni. Az 1911. évi I. törvény az individualizáció elvét követi, amely szerint a kereset alapja a jogállítás, így tehát a felperesnek elegendő a tényeket csak oly módon előadni, hogy azt más jogoktól megkülönböztesse, individualizálja. Tehát nem kell a tényállás teljeskörű ismertetése a keresetlevélben, elegendő azt az írásbeli előkészítés során vagy a perfelvételi tárgyaláson megtenni.⁶²

Az ellenkező álláspont szerint, már a keresetlevélben szükséges előadni az érvényesíteni kívánt jogra vonatkozó minden releváns tény, ez a szubsztanciálás elve. Az 1952. évi III. törvény szerint az igazság kiderítése a bíróság feladata, amihez a feleknek elő kell adni a szükséges tényeket, így tehát az 1952. évi Pp. a szubsztanciálás elvét alkalmazta.⁶³ *Magyary Géza* szerint „a kereset individualizálásának elve nem kizárólagos, hanem csak minimális kellék, amely mindig pótolható a többlettel és a szubsztanciával.”⁶⁴

⁵⁹ PÁKOZDI ZITA: *A perindítás és a keresetlevél szabályai az új Pp.-ben*. Jogtudományi Közlöny, 2017/07-08. 345. p.

⁶⁰ 2016. évi CXXX. törvény 170. §

⁶¹ KOVÁCS 1927, 414–415. pp. „A kereseti kérelem azért szükséges, mert az állapítja meg azokat a határokat, amelyekben belül az eljárásnak és a határozatnak maradnia kell, minthogy nem mehet túl a felek kérelmén.”

⁶² PÁKOZDI 2017. 346. p.

⁶³ KENGYEL 1998. 201. p.

⁶⁴ MAGYARI GÉZA – NIZSALOVSZKY ENDRE: *Magyar polgári perjog*. Franklin Társulat, Budapest, 1939. 351.p.

Az új Pp. a két nézet egységesítésére törekszik, miszerint a keresetlevélnek tartalmaznia kell a tény-, és jogállításokat is, valamint elő kell adni minden releváns tényt. A korábban hatályos Pp. is elvárta a felektől az okiratok csatolását, azonban az új perjogi kódex alapján, ezen túlmenően, még a bizonyítási indítványokat is meg kell tenni. Ez alapján még inkább elmozdulás figyelhető meg a szubsztanciálás elve felé.⁶⁵

Amennyiben nem tartalmazza a keresetlevél ezeket a követelményeket, vagy bármiféle perakadály merül fel, akkor a bíróság nem foglalkozhat érdemben vele, vissza kell azt utasítania. Ha ezek a felmerült hibák orvosolhatók, akkor a bíróság hiánypótlási felhívást bocsát ki, viszont, ha ennek a felperes nem tesz eleget, akkor ennek szintén visszautasítás az eredménye.⁶⁶

Szintén újítás, hogy az érvényesíteni kívánt jogot konkrét jogszabályhely alapján kell megjelölni, valamint szükséges a jogi érvelés levezetése is, szemben a korábbi szabályozással, ahol elegendő volt a keresetlevélben megjelölt tényekből és bizonyítékokból megállapítani a felperes által érvényesíteni kívánt jogot. Az értelmező rendelkezések között a jogalkotó rögzíti az érvényesíteni kívánt jognak és a jogalapnak is a fogalmát. Ezáltal a jogállítás történhet a konkrét jogszabályhely megjelölésével, valamint a jogszabályi rendelkezés tartalmának a meghatározásával.⁶⁷

A bizonyítási indítványban meg kell jelölni a bizonyítani kívánt tényeket, a bizonyítási módot, a bizonyítási eszközöket és meg kell indokolni, azoknak bizonyításra való alkalmasságát is.⁶⁸ A bizonyítékok megjelölése és az okirati bizonyítékok csatolása a korábbi törvényben is követelmény volt, viszont az új Pp. a bizonyítási indítványok előterjesztését is a keresetlevélhez, valamint a perfelvételi szakhoz kapcsolja. Perhatékonyság szempontjából indokolt, hiszen az alperesnek lehetősége van már az ellenkérelmében reagálni az előterjesztett bizonyításra, illetve esetlegesen ellenbizonyítást tenni. Ez azonban nem azt jelenti, hogy a keresetlevelet vagy ellenkérelmet követően már nincs lehetőség további bizonyítási indítványok megtételére. Egészen a perfelvételi szak lezárásáig, a percezúráig megtehetik, a prekulziós hatás csak ezt követően áll be. Sőt az érdemi tárgyalási szak alatt is lehet indokolt esetben utólagos bizonyítást előterjeszteni.⁶⁹

1. 2. Ellenkérelem

A viszontkereset az alperes „támadási eszköze” a felperessel szemben. A korábbi Pp. szerint az alperes az első fokú ítélet hozatalát megelőző tárgyalás berekesztéséig teheti meg a viszontkeresetet, törvényszék előtt indult tárgyalás esetén pedig az első tárgyalást követő 30 napon belül van helye.⁷⁰ Az új Pp.-ben az eljárás megosztásra került, a perfelvételi szakban kell megtenni perfelvételi nyilatkozatokat – így a viszontkeresetet is – az érdemi szaknál már nem lehet azt előterjeszteni. Az ellenkérelem benyújtása csak írásban történhet, a tartalmi követelményeit a Pp. írja elő, a kereset-

⁶⁵ PÁKOZDI 2017, 346. p.

⁶⁶ SZABÓ 2017a, 380. p.

⁶⁷ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 325. p.

⁶⁸ Pp. 275. §.

⁶⁹ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 326–327. pp.

⁷⁰ 1952. évi III. törvény 147. § – 147/A. § (1) bek.

levélhez hasonlóan 3 részre – bevezető, érdemi, záró részre – osztódik, a keresetlevélre vonatkozó szabályokat kell rá alkalmazni.

A perfelvételi eljárás során határidőkhöz kötött: a kereset kézbesítésétől számított 45 napon belül – hosszabbítás esetén további 45 napon – lehet előterjeszteni. Kivéve pl. végrehajtás megszüntetése és korlátozása iránt indult per, vagy végrehajtási eljárásba történő bekapcsolódás iránti per, ahol 15-15 nap, illetve soron kívüli munkaügyi per, ahol 15 nap.⁷¹ Az új Pp újszerűsége abban nyilvánul meg, hogy ha a felperes írásbeli ellenkérelmet a viszontkeresetre nem nyújt be, akkor a felperes bírósági meghagyással marasztalható el. A korábbi szabályok szerint bírósági meghagyásra akkor volt lehetőség, ha az alperes az első tárgyalást elmulasztotta. Így tehát függetlenül kereset vagy viszontkereset alapján is kiszabható a bírósági meghagyás.

1. 3. Válasz, viszontválasz

A bíróság a keresetet és ellenkérelmet követően felhívhatja a felperest válaszra, az alperest pedig viszontválaszra. Fontos, hogy a felperes válasziratot csak akkor nyújthat be, ha azt a bíróság kéri, ellenkező esetben hatálytalan a válaszirat. Ezzel is azt kívánja elérni, hogy a fél szakszerűen készítse el a keresetlevelet, készüljön fel a tárgyalásra. A válasziratban és a viszontválaszban a bíró által feltett és fel nem tett kérdésekre is nyilatkozatot tehet.⁷² A válaszirat a felperes reagálását tartalmazza az alperes tény-, és jogállásaira tekintettel, hogy az alperes által feltüntetett bizonyítékokat miként vitatja. A viszontválasz pedig a válasziratra vonatkozó nyilatkozatokat tartalmazza.

1. 4. Beszámítást tartalmazó irat

Újítás, hogy a beszámítási kifogást a keresettel és a viszontkeresettel azonos szintű eljárásjogi intézményként szabályozza a most már a Pp.. *Szabó Imre* által idézett *Pecsenye Csaba* szerint kívánalomként jelent meg, hogy a kereset, viszontkereset és a beszámítási kifogás egy időkeretben kerüljenek meghatározásra, ezzel is hozzájárulva a perek elhúzódásának megakadályozásához.⁷³ Tehát a beszámítási kifogást a viszontkeresettel együtt kell benyújtania az alperesnek.

2. Perindítás az 1952. III. törvény és a 2016. CXXX. törvény szemszögében

Az 1952. évi III. törvény szerint a beérkezett keresetlevelek tekintetében a bíróságnak elsődlegesen azt kellett megállapítania, hogy az rendelkezik-e azokkal kötelező elemekkel, amik alkalmassá teszik a tárgyalás kitűzésére. Így a bíróság a beérkezést követő harminc napon belül köteles volt megvizsgálni, hogy van-e szükség áttételre, illetve idézés kibocsátása nélküli elutasításra vagy szükséges-e visszaadni azt hiánypótlás vé-

⁷¹ Pp. 535. § (2) bek., 560. § (1) bek., Pp. 516 § (2) bek. a) pont.

⁷² Pp. 189. § (4) bekezdés.

⁷³ SZABÓ 2017a, 380. p.

gett.⁷⁴ A vizsgálat után sor került a keresetlevél kézbesítésével egyidejűleg az alperes idézésére az első tárgyalásra, ahol kétféleképpen nyilatkozhatott: alaki, vagyis pergáló kifogással vagy élhetett érdemi védekezéssel. Kivételesen felszólítható volt, hogy érdemi védekezését is terjessze elő alaki védekezése mellett. A kereset bírósághoz érkezését követő harminc napon belül ki kellett tűzni az első tárgyalást.⁷⁵

Az új szabályok szerint is elsőként a befogadhatóságot kell vizsgálni. Ha nem megfelelő a keresetlevél, akkor a bíróság visszautasítja azt, tehát nem engedi bírósági útra a felperes által érvényesíteni kívánt anyagi jogot. Ez a végzés fellebbezhető. Ha nem kerül sor visszautasításra, akkor megkezdődik a perfelvétel, amelynek első lépcsőfoka, hogy a bíróság rendelkezésére álljon a két alapirat: a keresetlevél és az ellenkérelem. Az új perszerkezet tehát annak a megszüntetésére irányul, hogy a bíróság és a felperes ne az első tárgyaláson szembesüljön az alperesi védekezéssel, a korábbi Pp. azon rendelkezését kívánja elkerülni, amely kimondta, hogy az alperes ellenkérelmét legkésőbb az első tárgyaláson köteles előterjeszteni.

Korábban a perek elhúzódását okozta az is, hogy a bíró csak a felperes egyoldalú nyilatkozatát ismerte, az alperesi védekezéstről csak az első tárgyaláson szerzett tudomást, ahol felmerülhettek olyan kérdések, amikre a felek határidőt kértek, hogy nyilatkozatukat előterjesszék, vagy az alperes védekezését írásban nyújtotta át a felperesnek, amit szükséges volt a tárgyaláson elolvasnia. Ezekben az esetekben sokszor nem volt lehetőség az azonnal reagálásra, aminek rendszerint halasztás lett az eredménye.

Az osztott perszerkezet megszüntetni akarja ezt az elhúzódást. A perfelvételi szakban a bíróság és a felek együtt tárják fel az eljárás kereteit, a feleket a jóhiszeműség követelménye, a bíróságot pedig a közrehatási kötelezettség, az anyagi pervezetés terheli. Ennek megoldására az új Pp. egyik újítása az, hogy a bíróság a keresetlevél kézbesítésével egyidejűleg felhívja az alperest, hogy a kézbesítéstől számított negyvenöt napon belül kötelező jelleggel, írásban érdemi ellenkérelmét terjessze elő – bonyolult, nagy terjedelmű ügy esetében a bíróság alperesi kérelemre további negyvenöt nappal meghosszabbíthatja -, tehát erre ne az első tárgyaláson kerüljön sor. További újítás az is, hogy a kereset közlésével egyidejűleg nem kerül sor az első tárgyalás kitűzésére, hanem az csak az érdemi ellenkérelem benyújtását követően történik.⁷⁶

Az 1952. évi III. törvénynek megfelelően, ha az alperes a határidőn belül nem védekezett, akkor bírósági meghagyás kibocsátásának volt helye és úgy kellett tekinteni, mintha az alperes nem vitatta volna a keresetben foglaltakat.⁷⁷ Azonban az új Pp. szerint, a bíróság tárgyalás tartása nélkül, hivatalból kibocsáthatja azt, hiszen csak az érdemi ellenkérelem benyújtását követően kerül sor a perfelvételi tárgyalás kitűzésére. A bírósági meghagyásra vonatkozó korábbi általános, formális ellenvetést tartalmazó ellentmondás nem elegendő, a bírósági meghagyás nem veszíti hatályát, részletesen kell azt vitatni és azzal egyidejűleg az írásbeli ellenkérelmet (vagy beszámítást) is elő kell terjeszteni.⁷⁸ Ennek is az a célja, hogy a jogvita minél hamarabb tisztázódjon.

⁷⁴ 1952. évi III. törvény 124. §.

⁷⁵ 1952. évi III. törvény 125. §.

⁷⁶ Pp. 179. § (1) bekezdés.

⁷⁷ 1952. évi III. törvény 136. § (2) bekezdés.

⁷⁸ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 334. p.

3. A perfelvételi tárgyalás

A perfelvételi szakasz célja a jogvita kereteinek a meghatározása. Ez az a fázis, amikor a felek és a bíróság közötti kommunikáció megkezdődik. Az első tárgyalást mindig egy írásos szakasz előzi meg, a keresetet és az ellenkérelmet követően a bíróság további írásbeli előkészítést rendelhet el (választ, viszontválaszt).⁷⁹

A felek megjelenési kötelezettsége elvárt a perfelvételi tárgyaláson, hiszen azon a jogvita kereteit kívánják meghatározni. Elmulasztását szigorúan szankcionálja a törvény: az eljárást hivatalból megszünteti. A perfelvétel lényegét adja, hogy a feleknek személyesen vagy olyan meghatalmazott útján kell megjelenniük, akik rendelkeznek a megfelelő ismeretekkel a felmerülő ténykérdések tekintetében, illetve nyilatkozni is tudnak az ellenérdekű fél állításaira.⁸⁰ A fél köteles gondoskodni, hogy a jogi képviselője reagálni tudjon a perfelvételi tárgyaláson felmerült ténykérdésekre. Ma leginkább az a gyakorlat, hogy a képviselő határidőt kér, majd a féllel egyeztetve írásban nyilatkozik. Az új Pp. 192. §-a szerint a perfelvételi tárgyalás halasztásának nincs helye csak azért, mert a „a fél képviselője a nyilatkozatot azért nem tudja megtenni, mert a jelen nem lévő fél vagy annak más képviselője rendelkezik a szükséges ismeretekkel.” Így a gyakorlat talán azt fogja kimunkálni, hogy a jogi képviselő mellett a tárgyaláson jelen kell lennie a félnek, vagy annak egyéb képviselőjének, akik a tényállással kapcsolatban kellő ismerettel rendelkeznek. De az bizonyos, hogy ezt automatikusan nem fogják tudni a jogi képviselők akceptálni.⁸¹

Az új Pp. már nem tartalmazza azt, hogy a bíróság megszünteti az eljárást, ha az egyik fél sem jelenik meg az első tárgyaláson, hiszen evidens, hogy a felek a saját ügyüknél jelen legyenek. A felperes számára sem biztosítja a tárgyalás távollétében való megtartását, hiszen ez a perfelvételi tárgyalás funkciójának a betöltését akadályozná.⁸² Mulasztás esetén a preklúzió következménye áll fenn, a bíróság a rendelkezésre álló peranyag alapján dönt. Ha a jelenlévő fél kéri a tárgyalás megtartását, akkor úgy kell tekinteni, mintha a mulasztó is jelen lenne, hiszen a perviteli felelőssége fenn állt, saját felelőtlensége zárta ki a további perbeli cselekményekből.⁸³

A perfelvételi tárgyalás kezdetén az eljáró bíró összegzi a perfelvételi nyilatkozatban foglaltakat. Ideálisan arra irányul, hogy a jogvita előkészítésre kerüljön az érdemi tárgyalásra, az ügy ténybeli és jogi alapja, valamint a bizonyítás iránya is véglegesen rögzüljön, ne legyen szükség további perfelvételi tárgyalás tartására. A bíró összegzése lényegében az anyagi pervezetés megnyilvánulása, annak elkerülése érdekében, hogy a félreértelmezés kizárható legyen.⁸⁴ A tárgyaláson lehetőségük van a feleknek arra, hogy további perfelvételi nyilatkozataikat előadják.

A perfelvétel lezárása három lehetséges módon valósulhat meg: a legegyszerűbb, amikor az ellenkérelem előterjesztését követően a bíró kitézi a perfelvételi tárgyalást, mert további írásbeli perfelvétel elrendelését nem tartja szükségesnek. A másik lehető-

⁷⁹ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 338. p.

⁸⁰ ÉLESS – ÉBNER 2014, 390. p.

⁸¹ WALLACHER 2017, 532–533. pp.

⁸² T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 339. p.

⁸³ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 339. p.

⁸⁴ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 338. p.

ség, hogy a bíró még nem lát kellően tisztán, ezért további írásbeli perfelvételt rendel el, a perfelvételi tárgyalás kitűzése nélkül. Ezzel lehetőséget teremt arra, hogy a felek megfelelően előkészíthessék a perfelvételi tárgyalást. Ez oly módon történik, hogy a bíró az ellenkérelmet megküldi a felperesnek, hogy határidőn belül terjesszen elő válasziratot, majd azt megküldi az alperesnek, hogy arra viszontválasszal reagáljon. A harmadik eset, amikor a bíróság perfelvételi tárgyalás kitűzése nélkül lezárja a perfelvételt.⁸⁵ Arra, hogy a perfelvételi szakot tárgyalás tartása nélkül zárja le a bíróság, kevés esély van, hiszen az alperes ellenkérelme tartalmazhat olyan tényeket, amit a kereset nem érint, és amire a felperesnek reagálnia kell. Ez megtehető a perfelvételi tárgyaláson vagy a válasziratban is, azonban a válaszirat betérjesztését követően kötelező perfelvételi tárgyalást tartani. Azonban, ha mégis úgy ítélt meg, hogy nem tartalmaz új felvetést az ellenkérelem, nehéz azt elképzelni, hogy a felperes reagálás nélkül hagyná az ellenkérelmet a perfelvételi tárgyaláson.⁸⁶

4. A perfelvételi szak lezárása és a cezúra intézménye

Perfelvétel lezárása akkor történhet, ha a felek megtették végleges perfelvételi nyilatkozataikat vagy megvolt erre a lehetőségük, illetve a tárgyalás halasztásának feltételei nem állnak fenn, valamint megtörtént a felek figyelmeztetése és lehetőség adása további nyilatkozat megtételének.⁸⁷ A perfelvétel lezárása végzéssel történik, miután a felek megtették végső nyilatkozataikat. Ez a végzés nem fellebbezhető és a perfelvételi szak lezárásának tényét tartalmazza, befejezi az első szakaszt és megnyitja a másodikat. A percezúra a perkonzentráció megvalósítását célozza azáltal, hogy az érdemi elbíráláshoz szükséges bizonyítási irányt határozza meg. Az új eljárás eredménye az eljárás egyszerűsödése. Mind a felek, mind a bíróság teljes, felderített képet kap az eljárás korai szakaszában, egyik félnek sem kell találgatnia a bíróság döntése tekintetében, legfeljebb a bizonyítás eredményében nem lehetnek biztosak.⁸⁸ A cezúra lényege, hogy „a szakaszhatár átlépése nélkül a bíróság nem kezdi meg a jogvita érdemi elbírálásához szükséges (nem likvid) bizonyítás foganatosítását.”

A cezúra összefoglalja az állítási szakasz eredményeit, valamint megállapítja az érdemi, bizonyításfelvételi szakasz feladatait. *Döme Attila* ezt közbenső határozatként nevesíti, szerinte több ez, mint bizonyítást elrendelő végzés, azonban nem is tekinthető ítéletnek, mert jogokról és kötelezettségekről sem határoz. Tartalmaznia kell a bizonyítandó tényeket, a bizonyításra alkalmas indítványokat, illetve a hivatalból elrendelt bizonyítási cselekményeket, valamint a bizonyításhoz kapcsolódó határidőket. A cezúra legfőbb következménye a preklúzió, a bíróság ezt követően már nem fogadhatja be a felek védekezési

⁸⁵ 2016. évi CXXX. törvény 187. §.

⁸⁶ NOVÁK ZOLTÁN SEBESTYÉN: *Új Pp.: A kétosztatú perszerkezet*. <https://jogaszvilag.hu/rovatok/szakma/az-uj-pp-a-ketosztatu-perszerkezet> (Letöltve: 2017. február 1.)

⁸⁷ Pp. 194. §.

⁸⁸ DÖME ATTILA: *A perkonzentráció kulcsa: a közbenső határozat*. In: Németh János – Varga István: *Egy új polgári perrendtartás alapjai*. HVG-ORAC. Budapest, 2014. 415. p.

és támadási eszközeit, indítványait, azok későbbi előterjesztésére már nincsen lehetőség, valamint a kereset és ellenkérelem megváltoztatását sem engedi főszabály szerint.⁸⁹

5. A keresetváltoztatás által felvetett problémák és azok megoldása

5. 1. Keresetváltoztatás a perfelvételi szakban

Az 1952-es Pp. problémája az volt, hogy a bíró nem tudta megakadályozni, hogy a felek elhúzzák a pert. Az új szabályozás törekvése, hogy ezeket határidőkhöz kösse. Tipikus példája ennek, hogy a keresetváltoztatást, az ellenkérelem-változtatást, valamint a bizonyítási indítványok megtételét a perfelvételi szakaszhoz köti. A keresetváltoztatás korlátozásának okai: a perelhúzóds megakadályozása, a perhatékonyaság, valamint az eljárás ésszerű időn belüli befejezése. Ezért, mind a felperes, mind pedig az alperes vonatkozásában fennáll az elvárás, hogy a keresetet, viszontkeresetet, beszámítási kifogást megfelelően készítse elő. A felperes keresetének tartalmaznia kell a kereseti kérelmet, az érvényesíteni kívánt jogot és az azt alátámasztó tényeket. Ezek közül bármelyik megváltoztatása keresetváltoztatásnak minősül. Ez igaz a viszontkeresetre és az ellenkérelemre is.

Azonban a keresetváltoztatás csak a törvény által felállított kereteken belül valósulhat meg. Alaki feltétele, hogy a fél meghatározott határidőben terjessze elő a keresetváltoztatás iránti kérelmet – akár írásban, akár szóban a perfelvételi tárgyaláson – a tudomásszerzéstől számított 15 napon belül, anyagi feltételét pedig, a 185. § tartalmazza: a megváltoztatott keresetnek ugyanabból, vagy azzal összefüggő jogviszonyból kell származnia, tehát az összefüggésnek ténybeli vagy jogi alapon kell fennállnia. Ennek tekintetében tehát keresetváltoztatásnak a kereseti kérelem, a jogállítas, és ezek ténybeli alapja, azaz a tényállítas megváltoztatása minősül. Ugyanezen követelmény az ellenkérelem-változtatására is vonatkozik, így ellenkérelem-változtatásnak minősül a védekezés alapjául szolgáló tényállítas, jogállítas és az elismerés megváltoztatása.⁹⁰ Ha nem ugyanabból vagy azzal összefüggő jogviszonyból származik, akkor elutasításnak van helye, ha alaki vagy tartalmi hiányosságtól szenved, akkor pedig visszautasítási ok áll fenn.⁹¹

A korábbi Pp. nem tartalmazta a keresetváltoztatás fogalmát, helyette negatív megközelítést alkalmazott.⁹² A felperes a keresetét a tárgyalás berekesztéséig bármikor

⁸⁹ DÖME 2014, 397. p.

⁹⁰ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 335–336. pp.

⁹¹ Pp. 185. § (3) bek., 176. § (1) bek.

⁹² 1952. III. törvény 146. (5) Nem keresetváltoztatás az, ha a felperes

a) a keresettel érvényesített jog megváltoztatása nélkül annak megalapozására újabb tényeket hoz fel, vagy a felhozottakat kiigazítja,

b) az eredetileg követelt dolog helyett, utóbb beállott változás folytán más dolgot vagy kártérítést követel,

c) a keresetét leszállítja, illetve az eredetileg nem követelt járulékokra vagy a követeléseknek, illetőleg járulékoknak a per folyamán esedékessé vált részleteire is kiterjeszti,

d) megállapítás helyett teljesítést vagy teljesítés helyett megállapítást követel (123. §).

1952. III. törvény 391/A. § (4) Az (1) bekezdésben foglalt rendelkezés nem zárja ki, hogy a felperes az (1) bekezdésben megjelölt határidőn túl az alperes hozzájárulása nélkül

a) az eredetileg követelt dolog helyett utóbb beállott változás folytán más dolgot vagy kártérítést követelhesen;

b) ugyanazon jogviszony alapján más jogkövetkezmény alkalmazását kérhesse;

megváltoztathatta és a kereset, viszonkereset, beszámítás változtatására is csak szűk korlátozást tartalmazott a törvény. Az ellenkérelem vagy viszonkereset megváltoztatására pedig lényegében az egész elsőfokú eljárás során lehetőség volt. Az új Pp. azonban meghatározza a keresetváltoztatás fogalmát, amit az Értelmező rendelkezések között helyez el. „Ha a fél a keresetével – ideértve a viszonkeresetet és beszámítást is – összefüggésben előadott korábbi tényállításához képest eltérő vagy további tényre hivatkozik, jogállításhoz, illetve jogi érveléséhez képest eltérő vagy további érvényesíteni kívánt jogot állít, illetve jogi érvelésre hivatkozik, vagy kérelméhez képest a kérelem, illetve annak valamely része összecszerűségét vagy tartalmát megváltoztatja, vagy további kérelmet terjeszt elő.”

A perfelvételi szak, tehát arra való, hogy tisztázódjanak a jogvita személyi és tárgyi keretei. Ez azt jelenti, hogy megadják a feleknek azt a lehetőséget, hogy egymás előadásaira, valamint a korábbi nyilatkozataikra, állításaikra tekintettel változtassanak a kereseten, illetve az ellenkérelemn. Ezek érdemi elbírásához 3 elemet kell rögzíteni: a kereset tartalmát, az érvényesíteni kívánt jogot, valamint a tényállást. Míg a perfelvételi szakban szabadon változtathatja a felperes a keresetét és az alperes az ellenkérelmét, addig az előkészítő szak lezárásával rögzül a kereset, a viszonkereset és a beszámítás is, a cezúrát követően főszabály szerint a keresetváltoztatásnak nincs helye.

Kivételt tartalmaz a törvény, kizárólag akkor megengedett, ha a fél önhibáján kívüli okra vonatkozik: van lehetőség az érdemi szakaszban is változtatásra, vagy bizonyíték felvételére, ha a hivatkozott tény vagy bizonyíték utóbb keletkezett vagy a fél utóbb szerzett róla tudomást, vagy a relevanciájára csak később derült ki. Ez azt is biztosítja, hogy a fél ne hivatkozhasson rá később perújítási okként, ha az előkészítő szak lezárása folytán már nem tudta felhozni az eljárásban.⁹³

5. 2. Keresetváltoztatás az érdemi szakban

Az érdemi tárgyalási szakaszban csak a perfelvételi végzésben meghatározott kerek között, az abban rögzült perfelvételi nyilatkozatokra tekintettel van lehetőség a bizonyítás lefolytatására és az érdemi döntés meghozatalára. A főszabály az, hogy keresetváltoztatásra nincsen lehetőség a cezúrát követően, viszont ha új nóvum merül fenn, akkor nem lehet eltekinteni tőle. Ezért, ha a fél olyan tényt tud állítani, amely tény később következett be, vagy önhibáján kívül később jutott a tudomására, akkor azt felhozhatja.

Amennyiben keresetváltoztatás vagy ellenkérelem-változtatás történt, a ténybeli változást valahogy bizonyítani kell, a perfelvételi nyilatkozatokat be kell szerezni, azokat meg kell vitatni, ami lényegében a perfelvételi szakasz újrakezdését jelenti, azonban már az érdemi szakaszban jár az eljárás, így erre nincsen lehetőség. A perfelvétel kiegészítés esetén párhuzamosan és egyidejűleg folyik az előkészítő és az érdemi szakasz.⁹⁴

c) a keresetét felemelhesse vagy leszállíthassa, illetve az eredetileg nem követelt járulékokra vagy a követeléseknek, illetőleg járulékoknak a per folyamán esedékessé vált részleteire is kiterjeszthesse;

d) megállapítás helyett teljesítést vagy teljesítés helyett megállapítást követelhesen (123. §).

⁹³ ZSITVA ÁGNES: *Gondolatok a keresetváltoztatás jogintézményéről az új Pp. szellemében.* <https://jogaszvilag.hu/rovatok/szakma/gondolatok-a-keresetvaltoztat-as-jogintezmenyerol-az-uj-pp-szellemeben> (Letöltve: 2017.10.11)

⁹⁴ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 351. p.

A bíróság a változtatást közli az ellenérdekű féllel és megfelelő határidő tűzésével lehetőséget ad neki a perfelvételi nyilatkozata megtételére. Ha a határidő eredménytelenül telik el, akkor a mulasztás jogkövetkezményei az irányadóak, úgy kell tekinteni, hogy nem nyilatkozott, tehát elfogadja azt.

A keresetváltoztatás korlátozása kettős hatású: egyrészt a keresetváltoztatás megengedése növeli a pertartamot, korlátozása viszont bár csökkenti azt, azonban az új per lefolytatását eredményezheti, ha az új tények, körülmények azt alátámasztják. Keresetváltoztatással a peranyag jelentős mértékű átalakítását nem célszerű engedélyezni, hiszen az olyan helyzetet eredményez, mintha szinte az egész eljárást meg kellene ismételni. Ezt nem az osztott perszerkezet bevezetése indokolta, hanem perhatékonysági ok, hiszen az osztott perszerkezet mellőzésével sem lehetne ilyen mértékű változtatást engedélyezni.⁹⁵

6. Érdemi szak

A perfelvétel lezárását követően a feleknek több lehetőségük van, egyezséget köthetnek, közvetítői eljárásban vehetnek részt, vagy az eljárás érdemi szakba léphet, mely rögtön megtörténhet, vagy később kerülhet kitűzésre.

Az osztott perszerkezetben a perfelvételi szaknak, a perfelvételi tárgyalásnak van nagyobb jelentősége, az érdemi szakhoz csak a bizonyítás lefolytatása és az ítélet meghozatala tartozik. A perfelvétel során, annak eredményeként létrejött végzésben meghatározott keretek között, a kereset, ellenkérelem, bizonyítási indítványok figyelembevételével történik a bizonyítás. Főszabály szerint már nem megváltoztatható meg sem a tényállítás, sem a jogállítás, sem a bizonyítási indítványok. Azonban, ha új nívum merül fel, attól nem lehet eltekinteni, az célszerűtlen lenne. Ezeket a szabályokat az előző fejezetében ismertetem.

A felek jelenléte már nem feltétlenül szükséges, lehetősége van mindkét félnek ahhoz, hogy kérje a tárgyalás távollétében történő megtartását, azonban, ha egyik fél sem kéri, akkor az érdemi tárgyalás elmulasztása a szünetelés jogkövetkezményét vonja maga után.⁹⁶

Mint fentebb már említettem, ebben a szakaszban további perfelvételi nyilatkozat, bizonyítási indítvány megtételére főszabály szerint már nincsen lehetőség. Az utólagos bizonyítás, amit a Pp. 220. §-a tartalmaz, olyan problémát vet fel, hogy az adott bizonyíték valóban utóbb keletkezettnek minősül-e. Utólagos bizonyításnak a perfelvétel lezárását követően előterjesztett bizonyításokat tekintjük. A törvény megengedi az utólagos bizonyítást, ha azt utóbb keletkezett tény vagy körülmény indokolja, relevanciájára csak később derül fény. „Azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a félnek mindig külön a 220. §-nak megfelelő nyilatkozatot kell tenni akkor, ha utólagos bizonyítással kíván élni vagy olyan tény, információ merült fel a perben, melyet bizonyítékként kíván felhasználni.” Tehát a félnek egy formális nyilatkozatot kell tenni, hogy utólagos bizonyítással kíván élni. Például ilyen eset, ha a felperes által megidézett tanú olyan információt közöl, ami az alperes tényállításainak és cáfolatainak bizonyítására is alkalmas. De ugyanilyen az okirat

⁹⁵ WALLACHER 2017, 531. p.

⁹⁶ Pp. 121. § (1) bekezdés

esete is, amikor olyan okirat kerül csatolásra, ami a hasonlóan az előbbi esethez, a másik fél védekezését is alátámasztja. Az utólagos bizonyítás azon problémái, hogy a fent említett módon keletkezett bizonyítékokat hogyan kell értelmezni, szükséges-e, lehet-e azokat szétválasztani, csak gyakorlati kimunkálást követően lehet megállapítani.⁹⁷

VI. Az osztott perszerkezet eltérő rendelkezései

1. A járásbíróóság hatáskörébe tartozó perekben jogi képviselő nélkül eljáró félre vonatkozó szabályok

Az új perrendtartás szerint, mostantól a törvényszék lesz az általános hatáskörű bíróság, ezért a törvény az osztott perszerkezetet is erre modellezi. A törvényszéki és járásbíró-sági szinten a perrend egységes, osztott perszerkezet alapján jár el mindkét esetben a bíróság, de minimális eltérés az eljárások között mégis van, amely a kötelező jogi képviseléstől fakad. Míg a törvényszéki eljárásban a törvény kötelező jogi képviselő eljárását írja elő, addig a járásbíróóság előtt továbbra sincs ügyvédkenyszer.⁹⁸ A fél maga választ, hogy jogi képviselővel, vagy anélkül kíván eljárni. Amennyiben úgy dönt, hogy jogi képviselőt vesz igénybe, akkor rá a XI-XIV. fejezet szabályai irányadóak. A törvény lehetőséget teremt, hogy a fél egyszer visszatérhessen a személyes eljárásra, újabb áttérésre nincsen lehetőség, mivel ez a jóhiszeműség követelményét sértené.

A járásbíróóság előtt személyesen eljáró félre jelentős könnyítések vonatkoznak. A korábbi Pp. értelmében a lakóhely szerint illetékes bíróság előtt panasznapon jegyzőkönyvbe mondhatta keresetét a személyesen eljáró felperes. Az új szabályok szerint a keresetet, az ellenkérelmet formanyomtatványon kell benyújtania, aminek kitöltéséhez a szükséges tájékoztatást megadják a félnek. Valamint továbbra is lehetősége van jegyzőkönyvbe mondani a beadványokat. A felperes keresetlevelének tartalmaznia kell a tény-, és jogállításait, hogy mi a kérelme és mire kéri a marasztalást, a jogi érvelés és a jogszabályhelyek megjelölése nélkül. Ennek hiányában hiánypótlás rendelhető el.⁹⁹

Keresetváltoztatás, ellenkérelem-változtatás a törvényszéki szabályoknak megfelelő, némi különbséggel, mivel a fél személyesen jár el, így nem köteles azt írásban előterjeszteni, a tárgyaláson szóban is előadhatja.¹⁰⁰ A járásbíróóság előtti eljárás esetén a törvény a szóbeliséget hangsúlyozza, azonban a bíróság dönthet írásbeli előkészítésről.

Az osztott perszerkezetre tekintettel, a felekkel szembeni elvárás a járásbíróósági szinten is magasabb, melyet az anyagi pervezetés ellensúlyozhat. A bíróság anyagi pervezetése még hangsúlyosabb, mert a jogi szaktudással nem rendelkező fél számára iránymutatást kell nyújtania. Tájékoztathatja a felet a tény- és jogállítással, a kereseti

⁹⁷ WALLACHER 2017, 533. p.

⁹⁸ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 360. p.

⁹⁹ KÖBLÖS ADÉL: *Mennyire lesz egységes vagy differenciált az új polgári perrendtartás?* <https://jogasvilag.hu/rovatok/szakma/mennyire-lesz-egyseges-vagy-differencialt-az-uj-polgari-perrendtartas> (Letöltve: 2017. 10. 15.).

¹⁰⁰ Pp. 250. §

kérelemmel kapcsolatban, a bizonyítási indítványokkal tekintetében a releváns tényekről, a bizonyítási teherről és hogy mit kell bizonyítani.

2. Az osztott perszerkezet a különleges eljárásokban

A különleges pereket a korábbi polgári perrendtartás Negyedik része, Különleges eljárások címszó alatt tartalmazta, az új Pp. a Hetedik részében szabályozza. Ezek azok az eljárások, ahol sajátos a pertárgy, az általános rendelkezéstől eltérő, különös szabályok vonatkoznak rájuk. A korábbihoz képest csökkentette számukat: kikerülnek a közigazgatási perek, a fizetési meghagyás perek és az alkotmányjogi panasz esetén indított eljárások helye pedig megváltozott.

2. 1. Személyi állapotot érintő perek eljárási szabályai

Az osztott perszerkezet a személyi állapottal kapcsolatos perekben, mint általános, közös szabály jelenik meg. Ezekben a perekben a felek személyes meghallgatása kiemelt szerephez jut, ezért a törvény kizárja a válasz-viszontválasz előterjesztésének a lehetőségét, csak a keresetet és az ellenkérelmet kell a bírósághoz benyújtani, a jogvita kereteit a perfelvételi tárgyaláson kell megvitatni, épp ezért, az első tárgyalás mellőzését sem engedi. A perfelvételi tárgyaláson a felek jelenléte kötelező, nem megjelenésük a mulasztás jogkövetkezményeit vonják maguk után. A felperes mulasztása az eljárás hivatalból történő megszüntetését eredményezi, az alperes esetén pedig, ha a felperes megjelenik a tárgyaláson és kéri annak megszüntetését.¹⁰¹

2. 2. Házassági bontóper

A házassági bontóperekben a perfelvételi tárgyalásra vonatkozóan további szabályozást határoz meg. A főszabály az, hogy a cezúra meghozatalát követően nincs lehetőség az érdemi tárgyalás azonnali megtartására. Azonban a törvény enged kivételt, ha a fél személyes meghallgatás nem szükséges vagy a feleknek nincs közös kiskorú gyermeke, akkor a perfelvétel lezárását követően nyomban érdemben lehet a pert tárgyalni.¹⁰²

2. 3. Sajtó-helyreigazítás iránt indított per

Sajtóperekben szintén osztott perszerkezet szerint jár el a bíróság. A pert akkor lehet indítani, ha a sajtószerv határidőben nem vagy nem a helyreigazítási kérelemnek megfelelően teljesíti. Az a funkciója, hogy a sérelmet szenvedett fél minél hamarabb részesüljön hatékony jogvédelemben. Ha a keresetlevél perfelvételre alkalmas, akkor 15 napon belül ki kell tűzni a perfelvételi tárgyalást és fel kell hívni az alperest az ellenkérelmének az előterjesztésére. Ha az alperesi sajtószerv elmulasztotta a perfelvételi tárgyalást és érdemi

¹⁰¹ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 429. p.

¹⁰² Pp. 456. § (4)-(6) bek.

védekezést sem terjesztett elő, akkor a perfelvétel lezárását követően ítéletben marasztalható. Az érdemi tárgyalás a perfelvétel lezárását követően azonnal megtartható.¹⁰³

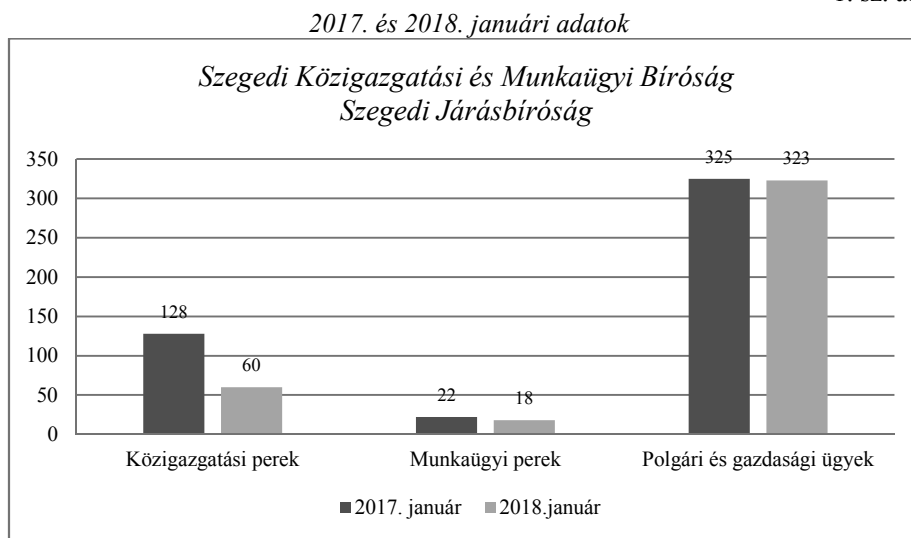
2. 4. Munkaügyi perek

A munkaügyi perekben az eljárási szabályok és a tárgyalási rend lényegében megegyezik az általános szabályokkal. Az 1952-es Pp. ezeket a pereket úgy szabályozta, hogy az első tárgyalás az egyeztetésről szólt, ha a felek jelen voltak, akkor a bíróság megkísérelte az álláspotok egységesítését. Ha ez nem vezetett eredményre, érdemben folyt tovább az eljárás. Az új szabályozás 520. §.-a szerint a perfelvételi tárgyalás egyezségkötési kísérlettel kezdődik, amely alapján a bíró megtárgyalja a felekkel a jogvitát, megkísérli a közvetítést a felek között. Tehát a törvény a perfelvételi tárgyalással kívánja az előkészítő tárgyalás funkcióját betölteni.¹⁰⁴

VII. Az új szabályozás vizsgálata gyakorlati szemszögből

Gyakorlati oldalról a *Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság*, valamint a *Szegedi Járásbíróság* ügyforgalmi adatait vizsgálva megállapítható, pertípusonként változó mértékű csökkenés tapasztalható – 2018 januárjában -, egy hónap távlatában.

1. sz. ábra

¹⁰³ Pp. 497. §.

¹⁰⁴ T/11900. számú törvényjavaslat indoklása. 460. p.

2017. január hónapban a Munkaügyi Bírósághoz 22, míg 2018 januárjában 18 munkaügyi kereset érkezett. Ehhez képest a közigazgatási perekben nagy csökkenés figyelhető meg, a bírósághoz benyújtott ügyek több mint felére csökkentek. 2017. januári adatok alapján 128 ügy helyett csupán 60 került a bíróság elé. A Szegedi Járásbíróságon ilyen jellegű csökkenés nem figyelhető meg, 2017. január hónapban 325 ügy érkezett, míg 2018. január végéig 323.

Beszámolók alapján megállapítható, hogy a munkaügyi, illetve a közigazgatási ügyek számában nagyobb a csökkenés, míg a járásbírósági perek arányaikban változatlanok. A járásbírósági adatok azért nem mérvadók – és egyúttal helytállóak sem – mert a 2018. évi nagyszámú ügyindulás annak köszönhető elsősorban, hogy a 2017. évben beadott FMH-k perré alakulnak, és ami 2017-ben alakult perré, ott a 2018-ban beadott keresetlevelekre és magára az eljárásra is az 1952. évi III. törvény vonatkozik. Az ügyvédek által előterjesztett ügyek száma jelentős mértékben csökkent, hiszen a szabályok újszerűség olyan nagymértékben változtatta meg az eddigi gyakorlatot, hogy az ügyvédek bizonytalanná váltak a bírósági elvárások tekintetében, ennek oka, hogy a bíróságok az új perrend szerint nagy számban utasítják vissza az újonnan beadott kereseteket több pontból álló hiánypótlási felhívással, ezért az ügyvédek jelentős része nem igyekszik új ügyeket vállalni, egy viszonylagos gyakorlat kialakulását várják.

A statisztikai adatok alapján megállapítható ugyan a minimális mértékű csökkenés, de ebből pontos következtetéseket még nem lehet levonni, mivel a törvény hatályba lépése óta csak egy hónap telt el, így még perhatékonysági oldalról nem tudjuk azt megvizsgálni és még arra sincsen adat, hogy mennyivel is rövidül meg az eljárások időtartama.

VIII. Összegzése

Mint dolgozatomban említettem, a perhatékonyság elérése a XIX. századtól napirenden volt a jogalkotói körökben. Már az 1911-es RPP. is tartalmazta, az 1952. évi Pp. a perek tisztességes lefolytatásához és ésszerű időn belül történő befejezéséhez kapcsolja a perhatékonyság elérését, az új Pp-ben pedig már nem mint eljárási alapelvként, hanem percélként szerepel: az új perrendtartás alapvető célkitűzése a perhatékonyság rendszer-szintű biztosítása.

A polgári peres eljárás hatékonyságát nagyban befolyásolja a bíró felkészültsége és pervezetése, tárgyalásvezetési technikája, az ügyvédek felkészültsége és hatékonysága, a felek eljárástámogatási kötelezettségének a megvalósulása, a rendelkezésre álló technikai eszközök alkalmazása és az ügyvitel gyorsasága is. A minőségi döntést a felek megfelelő peranyagszolgáltatásával, az eljárási cselekmények időszzerű megtételével és a hatékony bizonyítással lehet elérni. Tehát önmagában a perszerkezetnek a megváltoztatása még nem eredményezi a perek gyorsabb befejezését.

A perek akár több évig is elhúzódhattak, mert a felek visszatartották, lassan adagolták az információkat, ha valamely bizonyítás nem vezetett eredményre, akkor újabb és újabb bizonyítási indítványokat terjesztettek a bíróság elé. Az új Pp.-t elsődlegesen perhatékonysági szempont alapján hozták létre, azonban a hozzá fűzött reményeket csak akkor váltja be, ha a bírói pervezetés, valamint a felek, ügyvédek eljárástámogatási

kötelezettsége is megfelelően megvalósul. Mivel kevesebb, mint egy hónapja lépett hatályba, ezért eddig kevés gyakorlati tapasztalat áll a rendelkezésünkre. Azt azonban látni lehet, hogy mind az ügyvédekre, mind pedig a bírákra nagyobb teher nehezedik.

Elvárás a jogi képviselőkkel szemben a még hatékonyabb felkészültség, naprakész tudás, pontosság, hiszen már a keresetlevél benyújtásánál előre látniuk kell, hogy a tények alátámasztására milyen bizonyítási indítványok szükségesek. Feladatuk nehezebb lett, lévén, hogy a per korai szakaszában előre látniuk kell minden releváns körülményt, de a bírói pervezetés ezt ellensúlyozhatja. A bírók szerepe is aktívabbá válik, hiszen a felekkel együtt kell az eljárás kereteit, a tény-, és jogkérdéseket, a per tárgyát megállapítaniuk. A megnövekedett követelmények szűrőként szolgálhatnak az ügyvédi szakmán belül, hiszen e követelmények nehézsége akadályt is állíthat, a nem megfelelő felkészültséggel rendelkező, az eljárást hátráltató jogi képviselő elé.

Egyes bírók szerint ez az új szabályozás nem fogja a pereket jelentősen rövidíteni, hiszen a bírónak harminc napja van a beérkezést követően, hogy döntsön a kereset sorsáról, visszautasítsa azt, vagy megküldje az alperesnek. Ez után az alperesnek 45 nap áll a rendelkezésére – az ügy bonyolultságára tekintettel, meghosszabbítás esetén további 45 nap – az érdemi ellenkérelmének a megtételére. Ezt követi az írásbeli előkészítés, majd az első tárgyalás kitűzése, ami a bíró leterheltségére tekintettel akár hónapokkal is tovább csúszthatja az első tárgyalást. Míg eddig például a munkaügyi perek kétharmada 6 hónapon belül be is fejeződött.

Előzetes prognózist nem lehet még felállítani, azonban az egyszerűbb és kisebb pertárgyértékű pereket esetlegesen lassíthatja az új szabályozási rendszer. Mindezek mellett a felek bíróságához fordulási jogát is csorbíthatja, hiszen a kis pertárgyértékű pereket a jogi képviselők egy része nem vállalja, ugyanis az előkészítésre történő időráfordítás és az ügyvédi munkadíj sok esetben nem áll egymással arányban. Vegyünk egy példát: egy kereset megírása kb. 2-2,5 órát, de akár 1-2 napot is igénybe vehet. Ehhez szükséges legalább 1-2 személyes találkozás, illetve az elektronikus feltöltéssel eltöltött idő, így egy alacsonyabb pertárgyértékű pernél, ahol az ügyvédi munkadíj a pertárgyérték 10%-a, az ügyvédeknek egyszerűen nem éri meg elvállalni az ügy képviselését. Az idő-, költség- és munkaráfordítás aránytalanságot eredményez. Így a felek a bírósági panasznapon adhatják elő keresetüket, ahol egy 26 oldalas nyomtatványt kell kitölteniük, ezáltal a bíróságokat is kellően leterhelik.

A bírói és ügyvédi szakmának meglehetősen össze kell majd dolgoznia, hogy a Pp.-ben meghatározott szabályoknak megfelelően gördülékenyen működjön a rendszer és a törvény a célját és rendeltetését elérje.

„Egy perrend sorsa nemcsak annak betűitől, hanem azok egyéniségétől is függ, kik hivatva vannak annak életet adni, a bíraktól, és hozzá kell tennem, az ügyvédektől is.”¹⁰⁵

¹⁰⁵ PLÓSZ SÁNDOR: *A peres eljárás reformja. Plósz Sándor összegyűjtött dolgozatai*, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest, 1927. 117. p.

ZITA ADRIEN SZÖLLŐSI

DICHOTOMOUS LITIGATION STRUCTURE AND THE
TIMELINESS

(Summary)

After almost four years of preparatory work, Act CXXX of 2016 on the Code of Civil Procedure entered into force on 1 January 2018. Act III of 1952 previously in force has been developed for more simple legal problems of the era, and as such it became apparent that it was no longer able to adapt adequately to the transformed social and economic conditions.

Procedural efficiency was not presented as a procedural principle in the new legislation but as a procedural goal, which would mean a correct way of procedure in both material and procedural aspects. This would mean that the desired result will occur as expected in order to obtain a final result within a reasonable time. From a procedural efficiency point of view, it is necessary to emphasize the principle of concentration, the requirement of both parties' support for the procedure, as well as their duty of truthfulness and the requirement of good faith.

A split trial system is to serve as the main guarantee for the principle of concentration. It is intended to provide the parties and the court with the facts and the legal status as soon as possible, and to find out the material and procedural framework of the proceedings. It can be divided into two parts: the "preparatory phase" (including the submission of the claim or appeal) and the "hearing phase". The former is the set-up phase aimed at clarifying the dispute. The parties shall provide all the facts and their evidence. Subsequently, the court sets up the pre-hearing, which is terminated by order. This is known as the "caesura". As a general rule, following the aforementioned order there is no possibility of altering the claim, appeal or the defence, submitting new evidence or introducing motions, so that the court and the other party may also see the framework and content of the dispute clearly, except for the case when the party doing so has a cause for what he/she is not to blame. The evidentiary procedure and the decision making process both take place during the substantive ("hearing") phase.

The lawsuits could be protracted for several years, as the parties withheld some of the information and would only provide it slowly. Should any of the evidence presented fail to lead to a result, more and more evidence was submitted to the court. The new Code of Civil Procedure is primarily focuses on reaching procedural efficiency, but it may only be able to live up to such hopes if the conduct of the judges and the obligation of both parties and lawyers to provide procedural support is also properly implemented. It is expected from legal representatives to be prepared more effectively, as they shall foresee in advance – at the time of submitting an application – what forms or means of evidence are required in order to support the facts. Their task became more difficult given that they shall anticipate all the relevant circumstances at a relatively early stage, but this could be offset by the judiciary measures. The role of the judges also becomes more active, as they shall establish the framework of the procedure, as well as determine the facts and the legal issues and the subject matter of the case together with the parties.